

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Katedra českého jazyka a literatury

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Kateřina Vyvialová

Kompetence učitelů při výuce žáků se specifickými poruchami učení
v českém jazyce na 1. stupni základní školy

Olomouc 2022

Vedoucí práce: Mgr. Veronika Krejčí

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem práci vypracovala samostatně, s využitím zdrojů, citovaných v seznamu literatury.

V Olomouci dne

Kateřina Vyvialová

.....

Poděkování

Ráda bych poděkovala paní Mgr. Veronice Krejčí, za cenné rady, odborné vedení a trpělivost, kterou mi poskytovala v průběhu vypracovávání diplomové práce. Zároveň bych chtěla poděkovat všem pedagogům za spolupráci při vyplňování dotazníku a také mé rodině za trpělivost a podporu při psaní této práce.

Obsah

1	Specifické poruchy učení	6
1.1	Vymezení pojmu specifické poruchy učení (SPU).....	6
1.2	Příčiny vzniku specifických poruch učení	8
1.3	Typy specifických poruch učení	9
1.3.1	Dyslexie	10
1.3.2	Dysgrafie	11
1.3.3	Dysortografie	12
1.3.4	Dyskalkulie.....	13
1.3.5	Dysmúzie, dyspinxie a dyspraxie	13
1.4	Diagnostika poruch učení	14
1.5	Legislativní normy	16
2	Zdroje pomoci učitelům	17
2.1	Internetové zdroje	17
2.2	Knižní zdroje.....	21
2.3	Instituce.....	23
3	Výuka českého jazyka na 1. stupni ZŠ a žák se SPU.....	25
3.1	Postavení českého jazyka na 1. stupni ZŠ	25
3.2	Metody, organizace a zásady výuky českého jazyka.....	26
3.3	Přehled pomůcek pro žáky se SPU	29
4	Empirická část.....	34
4.1	Metodologie	34
4.2	Rozbor výzkumného šetření	36
4.3	Vyhodnocení výzkumného šetření.....	57
5	Diskuze.....	60
6	Závěr.....	61

Úvod

Tato práce vymezuje problematiku žáků se specifickými poruchami učení (dále jen SPU) a zaměřuje se na učitele, kteří tyto žáky učí v integraci na běžné základní škole.

Téma jsem si vybrala, abych zjistila, zda existuje nějaká pomoc pro učitele, kteří učí žáky se SPU na běžné základní škole. A pokud pomoc existuje, v jaké míře je dostupná a jak kvalitní. V posledních letech je na běžných základních školách stále více žáků, kteří mají některou ze specifických poruch učení. Proto si myslím, že je toto téma velice aktuální.

Cílem teoretické části je vymezit problematiku specifických poruch učení a sestavit přehled zdrojů pro pomoc učitelům při výuce.

Cílem empirické části je zjistit, do jaké míry jsou učitelé seznámeni s různými zdroji a technikami výuky pro žáky se SPU a zda je používají. Chtěli bychom zjistit, jaké možnosti mají učitelé českého jazyka při výuce žáků se SPU při společném vyučování. Jedním z předpokladů výzkumu je ověřit, zda se přítomnost žáka se SPU odráží v přístupu učitele k celé třídě a pomůckám, které využívá.

Věřím, že práce bude přínosná nejen pro začínající učitele, kteří nemusí mít tak velký přehled o možnostech pomoci, ale najdou zde nové informace i zkušenosti učitelé s dlouholetou praxí.

Teoretická část

1 Specifické poruchy učení

V první kapitole si vymezíme pojem specifické poruchy učení (SPU) a krátce se podíváme na historii těchto poruch. Poté se zmíníme o etiologii poruch a definujeme si jednotlivé poruchy. Na závěr kapitoly zjistíme informace o diagnostice těchto poruch a legislativní vymezení.

1.1 Vymezení pojmu specifické poruchy učení (SPU)

Každý odborný termín má svou definici. Někdy se definice liší, ale základ je vždy stejný. Stejně je to u definic specifických poruch učení. „*Poruchy učení je termín označující heterogenní skupinu obtíží, které se projevují při osvojování a užívání řeči, čtení, psaní, naslouchání a matematiky*“ (Zelinková, 2009, s. 10). O trochu obecněji, ale velmi podobně definuje tento pojem Průcha (2013) a to jako „*souhrnné označení skupin různých poruch, které se projevují obtížemi při nabyvání a užívání takových dovedností, jako je mluvení, porozumění mluvené řeči, čtení, psaní, matematické usuzování nebo počítání, dále poruchy soustředění aj.*“. Postupem času se každá definice upravuje a zpřesňuje se její význam. Nejvíce to lze spatřit na definici dyslexie. Definice formulují danou dobu a odráží vývoj vědních oborů (Zelinková, 2009, s. 16). Přístup k problematice SPU byl různý a názory se také lišily. V poslední době se definice ustálily, přístup je jednodušší a označení dbá více na etiku.

„*Vlastní termín specifických poruch učení byl uveden do odborné literatury Samuelem Kirkem roku 1962. Oprostil se od dosud pouze používaného termínu dyslexie, mozkové či neurologické postižení*“ (Michalová, 2008, s. 25).

V některých publikacích můžeme vidět pojem specifické vývojové poruchy učení. Pojem „vývojové“ se v novějších publikacích již moc neuvádí, ale jedná se o stejnou skupinu poruch. Pojem „vývojové“ znamená, že se objevují jako vývojově podmíněný projev (Michalová, 2008, s. 9). Jak je uvedeno v textu níže, v podkapitole příčiny poruch, není jisté, zda všechny poruchy mají biologický základ. Můžeme se tedy setkat s pojmy vývojové poruchy učení, specifické poruchy učení nebo specifické vývojové poruchy. Všechny tyto termíny jsou nadřazené pro specializovanější termíny, kterými se budeme zabývat. Jsou to zejména dyslexie (porucha čtení), dysortografie (porucha pravopisu), dysgrafie (porucha písemného projevu), dyskalkulie (porucha počítání), dyspraxie (porucha motoriky), dysmúzie (porucha hudebních schopností). Později si jednotlivé typy blíže popíšeme.

Krátkým pohledem do historie zjistíme, že se specifickými poruchami učení se lidé setkávali už dávno. Dle Michalové (2008, s. 22), se již ve starověku objevují snahy o hledání různých metod učení trivia a tudíž i metody pro žáky, kterým standardní metody a formy práce nevyhovují. V 19. století se objevují výzkumy zkoumající řečové funkce v mozku. Objevení Brocova a Wernikova centra, které jsou odpovědné za řečovou oblast, bylo důležité pro další zkoumání specifických poruch učení (Michalová, 2008, s. 23).

V článku amerických pedagogů z univerzit Virginie a Florida se můžeme dočíst o historickém pohledu na SPU v Americe od 19. století do roku 2000. Rozdělili období na pět částí. První období (1800 – 1920) je obdobím zkoumání o objevů v oblasti neurologie a poruch čtení. V druhém období (1920 – 1960) se američtí vědci zaměřují na jazykové a čtenářské poruchy a poruchy motoriky. Staví na základech evropských vědců a objevitelů jako jsou: Orton, Fernald, Monroe, Kirk. Obzvláště velký vliv měl Samuel Orton, který zavedl multisenzorický trénink u dětí se čtenářskými obtížemi. Třetí období (1960 – 1975) je časem, kdy se porucha učení začíná objevovat jako běžná, formální kategorie. Rozšířil se zájem veřejnosti o poznatky o poruchách učení, zavedl se termín *Learning Disabilities (LD)*, který je alternativou českého pojmu *specifické poruchy učení*. Čtvrté období (1975 – 1985) bylo relativně stabilní. Během posledního období (1985 – 2000) se upevnil pojem, přístup veřejnosti i právního systému. Pokračující studie hledají příčiny LD a snaží se o vytvoření optimálních a vhodných vzdělávacích programů (Mercer, Halahan, 2002, online).

V českých zemích pochází první zmínky o SPU od profesora Antonína Heverocha na počátku 20. století. Ten popisuje případ děvčátka, které se přes velice dobrou paměť a dobré výsledky v matematice nenaučilo číst a psát. První vědecký pohled na problematiku SPU zveřejnil Otokar Chlup (Michalová, 2008, s. 26).

Vývoj tříd, ve kterých byli vzděláváni žáci se SPU byl od 60. let 20. století. První dyslektická třída v Brně byla otevřena roku 1962. Dále byly zřizovány třídy při psychiatrických léčebnách a jiných zařízeních. Na základě těchto prvních „experimentálních tříd“, kde pedagogové začínají používat speciální metody a formy práce, vyšly roku 1972 Směrnice pro zřizování specializovaných tříd pro děti se specifickou poruchou čtení a psaní a pro děti s poruchou školní přizpůsobivosti (Michalová, 2008, s. 27).

Jak uvádí Michalová (2008), „*Za klasika v péči o děti s SPU je považován právem profesor Zdeněk Matějček.*“ Stál také u zrodu Dyslektické společnosti v České republice a zasloužil se o mnoho publikací nejen k této problematice.

1.2 Příčiny vzniku specifických poruch učení

Již jsme si popsali základní typy SPU, ale zatím nevíme, proč vznikají. To si uvedeme v následující podkapitole. Abychom mohli lépe pochopit žáky se SPU, měli bychom znát, co je příčinou jejich obtíží. Snáze se pak můžeme vcítit do žákových potřeb a motivovat je ke vzdělávání.

Jak píše ve svém skriptu Jucovičová (2014): „*specifické poruchy učení nejsou poruchami organickými, jejichž základ tvoří poškození smyslového orgánu (např. ucha, oka), ale poruchami funkčními, při kterých je narušena funkce centrální nervové soustavy. V důsledku toho jsou porušeny základní funkce důležité pro schopnost naučit se číst, psát, počítat.*“

Zjednodušeně můžeme říci, že na rozvoji čtení, psaní a počítání se podílí funkce, které je potřeba rozvíjet. Pokud dojde k oslabení těchto funkcí, může se to projevit právě jako SPU.

Podle toho, která oblast funkce je narušena, se pak u dítěte projevuje ve specifickém obraze. Každý jedinec může mít narušenou jinou oblast a v jiné míře. Proto mohou být dva žáci se stejnou poruchou, ale úplně jinak reagují. Základní projevy jsou tedy rozmanité a individuální. Pokud se u dítěte prokáže SPU, je důležitá správná pedagogická diagnostika. Díky ní, pak můžeme pro konkrétní dítě volit konkrétní metody a postupy vhodné reedukace.

Proč ale dochází k onomu poškození, nemusí být úplně zjevné. Podle Uty Frith (in Zelinková, 2009) lze výzkumy příčin rozdělit do tří rovin:

- a) biologicko-medicínská,
- b) kognitivní,
- c) behaviorální.

V oblasti biologicko-medicínské, je na prvním místě genetika. Různé vývojové poruchy jsou ovlivněny geny. Není jeden gen, který způsobuje např. dyslexii, ale kombinací určitých genů s dalšími faktory se může porucha projevit. Další příčinou také může být drobné poškození mozku, které obvykle vzniká v prenatálním či perinatálním věku.

V rovině kognitivní, neboli poznávací, příčiny vychází právě z poznávacích procesů. U žáků se SPU se projevují deficity v rovině vizuální, řeči a jazyka, paměti, automatizace, či může být kombinace různých deficitů.

Do oblasti behaviorální patří proces čtení, psaní a běžné denní činnosti. Samotné procesy nejsou příčinou poruch, ale mohou je velice ovlivnit. Také zde spadá nevhodné pedagogické

působení. Může to být také jedna z příčin vzniku poruch. Patří zde nedostatečná zralost pro čtení a psaní, nedostatečný čas pro čtení, nezralost pro školu (Zelinková, 2009, s. 21 – 40).

Jako příčiny vzniku deficitů, na základě nichž vznikají poruchy učení, bývají nejčastěji uváděny – genetické faktory, podmíněnost prostředí, biologické faktory.

Mnoho studií ukázalo, že děti se SPU mají blízké příbuzné se stejnými potížemi. Žádný obecný vzorec pro dědičnost ovšem nebyl zjištěn. Taktéž bývají častěji postiženi chlapci, oproti dívkám, v poměru 3:1. Bylo dokonce zjišťováno, zda ovlivňují vznik poruch problémy v těhotenství, při porodu a v raném novorozeneckém období. Bohužel, nejsou dostatečné výzkumy, které by potvrzovaly teorie vzniku poruch během těhotenství (Selikowitz, 2000).

Dá se říct, že příčiny SPU jsou velkou oblastí, kterou můžeme stále zkoumat. Čím více výzkumů bude, tím je větší pravděpodobnost, že vědci přijdou na příčiny a lidé pak mohou žáky s poruchami lépe pochopit.

1.3 Typy specifických poruch učení

Jedná se o základní pojmy, které mají podobné označení. Předpona dys- znamená rozpor, deformaci. U SPU tato předpona znamená nedostatečný, nesprávný vývoj. Druhá část pojmu je přejata z řeckého označení dovednosti, která je nějakým způsobem zasažena ve svém vývoji (Zelinková, 2009, s. 9).

Definici jednotlivých SPU můžeme najít například v dokumentu Mezinárodní klasifikace nemocí a souvisejících zdravotních problémů (MKN). Jedná se o publikaci Světové zdravotnické organizace (WHO), která kodifikuje systém označování a klasifikace lidských onemocnění, poruch, zdravotních problémů a dalších příznaků, situací či okolností. Aktuální verzi platnou v ČR je tzv. 10. revize, zkráceně MKN-10, platná od roku 1994 (MKN-10 2021, online). Podle této klasifikace MKN-10 do specifických vývojových poruch školních dovedností patří následující poruchy.

- F81.0 – Specifická porucha čtení
- F81.1 – Specifická porucha psaní a výslovnosti
- F81.2 – Specifická porucha počítání
- F81.3 – Smíšená porucha školních dovedností

- F81.8 – Jiná vývojová porucha školních dovedností
- F81.9 – Vývojová porucha školních dovedností NS

V podkapitolách si jednotlivé poruchy blíže specifikujeme.

1.3.1 Dyslexie

Dyslexie v doslovném překladu znamená poruchu v práci se slovy. Podle Matějčka a Langmeiera (Matějček 1995, s. 19): „*Vývojová dyslexie je specifický defekt čtení, podmíněný nedostatkem některých primárních schopností, jež skládají komplexní schopnost pro učení za dané výukové metody. Objevuje se u dětí obvykle od samých počátků výuky a působí, že úroveň čtení je trvale v nápadném rozporu se zjištěnou úrovní intelektových schopností dítěte.*“

Dyslexie je nejčastější specifickou poruchou učení a často se vyskytuje s dalšími potížemi. Ať už s jinými SPU nebo problémy v chování či ADHD syndromem (Matějček, Vágnerová, 2006, str. 8).

Samotný pojem dyslexie je tedy specifická porucha čtení. Příčiny vzniku dyslexie jsou různorodé, obvykle jde o vzájemnou kombinaci dílčích faktorů, dědičných dispozic a vnějších vlivů (Matějček, Vágnerová, 2006, str. 11). Bývá narušena funkce centrální nervové soustavy. Časté jsou poruchy mozkových center, které způsobují projevy dané poruchy. U dyslexie dochází primárně ke zhoršenému zrakovému vnímání, které způsobuje projevy dyslexie, ale také narušení sluchového vnímání (Matějček, Vágnerová, 2006, s. 21).

Základním projevem dyslexie je neschopnost dekodovat tištěný text a porozumět mu. Projevy dyslexie můžeme rozdělit na specifické a nespecifické. Specifické projevy jsou typické pro dyslexii a nespecifické projevy se mohou objevovat i u jiných typů poruch.

Specifické projevy dyslexie můžeme najít v různých oblastech.

První oblastí je rychlost čtení. Žák neúměrně dlouho slabikuje nebo naopak čte zbrkle a slova domýšlí. Písmena často luští, hláskuje. Může se také stát, že slova čte přiměřeně rychle, ale není schopno chápat obsah. Dochází pouze k převodu napsaného slova do zvukové podoby, ale nedochází k porozumění.

Druhou oblastí je chybovost ve čtení. Nejčastějším projevem v této oblasti je záměna tvarově podobných písmen, jako jsou skupiny p-b-d. Déle jsou to skupiny podobně znějících písmen (t-d). Tato chybovost je běžná pro téměř všechny začínající čtenáře, ale u žáků s dyslexií je výraznější a přetrvává déle.

Třetí oblastí je technika čtení. Při analyticko-syntetické metodě bývá obvyklé tzv. dvojitě čtení. Žák čte po hláskách potichu a pak vysloví nahlas. U genetické metody jde o žádaný postup. Může zde také nastat problém s hláskovou syntézou, kdy žák není schopen spojit písmena do slov.

Čtvrtou oblastí je porozumění čtenému textu. Tato oblast je závislá na zvládnuté úrovni předchozích faktorů. Hbité a přesné dekodování písmen, syntéza písmen ve slova a odhalení obsahu (Zelinková, 2009, s. 41).

Nespecifické projevy bývají u SPU podobné. U dyslexie to bývají poruchy pozornosti (v oblasti zrakové či sluchové percepce), deficity paměti, obtíže v pravolevé orientaci, obtíže v artikulační obratnosti (obtíže při výslovnosti víceslabičných slov) či zvýšená unavitelnost (Vitásková, 2006, s. 30-32).

1.3.2 Dysgrafie

Dysgrafie je porucha písemných dovedností. Písmo jedince je obtížně čitelné, nácvik je na počátku školní docházky velmi problematický, jen zapamatovat si tvary písmen trvá nepoměrně dlouho (Krejčová, Bodnárová, 2014, s. 6). Jedná se tedy o poruchu, která se projevuje výraznými obtížemi v oblasti osvojování si psaní.

Příčiny, které způsobují projevy dysgrafie, popisuje ve svém skriptu Jucovičová (2014, s. 19), „*Podkladem této poruchy bývá nejčastěji porucha motoriky, zvláště jemné, ale někdy i v kombinaci s hrubou. Dále se zde účastní porucha motorické a senzomotorické koordinace a automatizace pohybů. Spolupodílí se i deficity ve zrakovém vnímání a prostorové orientaci, případně paměti (např. i kinestetické – dítě má obtíže při zapamatování tvarů, napodobování předváděných pohybů, zapamatování správného směru apod.), představivosti, pozornosti, smyslu pro rytmus. Někdy vážne i proces převodu sluchových nebo i zrakových vjemů do grafické podoby – tento proces může probíhat nekvalitně, zpomaleně.*“ Příčinou je funkční porucha motorických drah vedoucích signál do mozku a zpět.

Nyní si uvedeme některé **specifické projevy** dysgrafie.

Žák si obtížně pamatuje tvary písmen, obtížně je napodobuje. Tvar písma při psaní je často špatně čitelný, písmo je příliš velké, malé. Obtíže bývají v navazování jednotlivých písmen, dodržování mezer mezi slovy a písmeny. Problémy vznikají již ve fázi osvojování, ale i zapamatování a vybavování. Žák si není jistý a často škrta a přepisuje. Celkový dojem

písemného projevu je neúhledný a méně kvalitní. Chybovost při psaní se projevuje i u psaní písmen a číslic, která jsou tvarově podobná (např. m-n, l-h-k, 7-4, 6-9 apod.). Dále také nastávají obtíže při přepisu tiskacího písma na písmo psací.

Nedostatky jsou patrné i v držení psacího náčiní, které je křečovitě, chybně, neuvolněné. Ruka je tak snadněji unavitelná a tempo psaní je pomalejší. Psaní vyžaduje nepřiměřeně mnoho energie, vytrvalosti a času (Zelinková, 2009, s. 42, Jucovičová, 2014, s. 21).

Nespecifické projevy jsou především deficity v jemné a hrubé motorice, pohybové koordinaci, a zrakové pozornosti. Dále mohou nastat obtíže v pravolevé orientaci, poruchy pozornosti a zvýšená unavitelnost či psychické napětí. Tím, že je pro žáka psaní namáhavé, dochází k těmto nespecifickým projevům. Při reedukaci je tedy potřeba rozvíjet jemnou i hrubou motoriku a zrakovou percepci (Vitásková, 2006, s. 30-32).

1.3.3 Dysortografie

Dysortografie je porucha písemného projevu v oblasti aplikace gramatických pravidel a správného zápisu slov (Krejčová, Bodnárová, 2014, s. 6). Postihuje tedy dvě oblasti písemného projevu. Nejen samotné psaní (dysgrafie), ale i pravopis. Žák chybně aplikuje naučené gramatické jevy.

Dysortografie vzniká na základě poruchy především sluchové percepcce neboli sluchového vnímání. Bývá narušena schopnost sluchové analýzy a syntézy, sluchové orientace i sluchové paměti (Jucovičová, 2014, s. 29). Žák špatně dekoduje slyšený projev a z tohoto důvodu jej následně špatně zapíše. Často je také porušeno vnímání rytmu a schopnost jeho reprodukce.

Specifické projevy dysortografie jsou nejčastěji tyto:

- rozlišování krátkých a dlouhých samohlásek,
- rozlišování slabik di-dy, ti-ty, ni-ny,
- rozlišování sykavek,
- vynechaná, přidaná nebo přesmyknutá písmena či slabiky,
- hranice slov v písmu (Zelinková, 2009, s. 43).

Dále se projevuje nesprávné umístění diakritických znamének (háčeků a čárek) a záměny hlásek zvukově podobných, především znělých a neznělých např. sníh – h/ch, led – d/t. Objevuje se i přesmykování slabik: kolo – loko (Jucovičová, 2014, s. 30). Nedostatky jsou viditelné hlavně při psaní diktátů, které jsou pro žáky s dysortografií velice náročné, ale i při opisech nebo přepisech.

Do **nespecifických projevů** můžeme zařadit obtíže v pozornosti, zvýšenou unavitelnost, pomalé pracovní tempo, poruchy aktivity či emoční labilitu (Vitásková, 2006, s. 30-32). Nespecifické projevy se odráží na základě těch specifických. Jestliže žák musí vydat větší množství energie na psaní daných slov, bude se u něj projevovat zvýšená únava.

1.3.4 Dyskalkulie

Dle Zelinkové (2009, s. 44), „*Jde o poruchu matematických schopností, které postihuje manipulaci s čísly, číselné operace, matematické představy, geometrii.*“ Žák má potíže při chápání a osvojování matematických pojmů a operací. Často si početní spoje osvojuje na základě paměti. Některé problémy v matematice nemusí být hned z důvodu dyskalkulie, může se jednat o projevy jiné poruchy. Například při dyslexii může docházet k nesprávnému čtení číslic, při dysortografii může docházet k nesprávnému zaznamenání číslic při diktátu. (Jucovičová, 2014, s. 36)

Dyskalkulie má mnoho různých typů, podle specifické oblasti v matematice, která činí žákům obtíže. Například operační dyskalkulie se projevuje narušenou schopností provádět matematické operace, sčítání, odčítání, násobení, dělení, popř. jiné (Zelinková, 2009, s. 45).

Příčinou této poruchy bývají obtíže v oblasti zrakové i sluchové percepce, pravolevé a prostorové orientaci, zrakové a sluchové paměti (Jucovičová, 2014, s. 36). Obvykle se nejedná o působení deficitů v jedné oblasti, ale ve více oblastech zároveň.

1.3.5 Dismúzie, dyspinxie a dyspraxie

Následující tři poruchy nebývají tak časté, proto se neuvádí do základního výčtu. V praxi se s nimi můžeme setkat, proto si jen okrajově zmíníme, o jaké poruchy se jedná.

Dismúzie je porucha hudebních schopností. Úzce souvisí se sluchovým vnímáním, které bývá narušeno.

Dyspinxie je porucha kreslení. Často bývá v kombinaci s dyspraxií a souvisí s narušením zrakového vnímání.

Dyspraxie je porucha, která ovlivňuje osvojování, plánování a provádění volných pohybů (Zelinková, 2009, s. 10).

SPU jsou skupinou, které mají některé projevy podobné, jiné odlišné. Dle Vitáskové (in Renotiérová, Ludíková, 2006), do nespécifických projevů patří zvýšená unavitelnost, emoční labilita, obtíže v časoprostorové orientaci či poruchy aktivity. Musíme také ale připomenout, že každý žák může mít rozdílné projevy poruchy v závislosti na jeho psychice, emocích, ale i rodinném zázemí. Proto není úplně jednoduché poruchy u některých dětí rozlišit. K rozlišování jednotlivých poruch učení slouží diagnostika.

1.4 Diagnostika poruch učení

Poruchy učení bývají nejčastěji diagnostikovány od věku 8 let, kdy je dítě ve škole a začínají se projevovat typické znaky dané poruchy. Musíme být ale s diagnostikou opatrní, někdy se může jednat o pomalejší výkony žáka, které mohou být chybně zaměněny s poruchami učení. Jak jsme psali již výše, občas je těžké poruchy rozpoznat.

K tomu, abychom určili, zda má dítě SPU, potřebujeme znát mnoho informací. Tyto informace můžeme rozdělit na nepřímé a přímé.

Nepřímé informace, jsou závislé na tom, kdo diagnózu stanovuje. Řadíme zde rozhovor s rodiči, popřípadě s učitelem a s dítětem samotným. Do přímých zdrojů řadíme analýzu školních výkonů dítěte ve čtení, psaní a počítání (Pokorná, 1997, s. 174).

Celý proces diagnostiky začíná ve škole. Učitel pozoruje žáky při práci a je schopný postřehnout, zda žák vykazuje projevy některé ze SPU. Není však v jeho kompetenci, aby dělal závěry, zda se opravu o danou poruchu jedná. Pouze konzultuje celou situaci s rodiči a na základě jejich schválení, zažádají o vyšetření v pedagogicko-psychologické poradně (PPP).

Úvodní vyšetření v PPP zahrnuje rozhovory, na základě kterých odborník sestaví osobní a rodinnou a anamnézu prostředí. Pokud je potřeba, mohou se podílet i další odborníci – foniatr, psycholog, neurolog aj. Další vyšetření v poradně je zaměřeno na zjišťování výkonů dítěte.

Při **hodnocení výkonu ve čtení** sledujeme rychlost čtení, porozumění čtenému textu, analyzujeme chyby při čtení a sledujeme, jak se dítě při čtení chová. K posuzování se používají

normované texty, vypracované Matějčkem a kol. Výkon žáka je ohodnocen tzv. čtecím kvocientem. Ten se získává během první minuty čtení. Další dvě minuty sledujeme celkový výkon a chování při čtení. Celkem tedy dítě čte tři minuty. Chyby, kterých se dítě při čtení dopouští, pečlivě sledujeme a analyzujeme. Některé se opakují, jiné jsou náhodné, kterých se může dopouštět z důvodu únavy nebo nedostatečného soustředění. Jako poslední sledujeme porozumění přečteného textu. Dokud se dítě nenaučí vnímat obsah textu, je pro něj čtení namáhavé a nepřináší žádné uspokojení. Otázky na porozumění textu musí být jasné, jednoduché a zaměřené na přečtený úryvek textu (Pokorná, 1997, s. 178-186).

Hodnocení písemného projevu můžeme ze školních sešitů, ale i diktátů, opisu či přepisu z vyšetření. Sledujeme několik oblastí. Nejprve jak dítě slova komolí – přehazuje písmena, vynechává písmena, nahrazuje podobná. Dále sledujeme diakritická znaménka – vynechává čárky, háčky nebo je umístí špatně. Může se jednat o zhoršené sluchové vnímání. Sledujeme rozlišování měkkých a tvrdých slabik – děti měkké a tvrdé i, y někdy používají náhodně. V neposlední řadě nám mohou mnohé říct i matematické sešity – číslice může psát zrcadlově nebo číslice zaměňuje (Pokorná, 1997, s. 187-192).

Při vyšetření se zaměřujeme i na **sluchové a zrakové vnímání**. Využívá se Matějčkova zkouška sluchové analýzy a syntézy. Pro zrakové vnímání se využívá Edfeldtova Reverzní zkouška či Vývojový test zrakového vnímání od M. Frostigové (Pokorná, 1997, s. 194-198).

Na závěr také sledujeme **lateralitu, vnímání prostorové orientace, časové posloupnosti a paměť**.

1.5 Legislativní normy

Nyní si přiblížíme, jak se staví právní systém k žákům se SPU. Zaměříme se na školský zákon a příslušné vyhlášky. Jaké jsou možnosti vzdělávání žáků se SPU.

Zákon č. 561/2004 Sb. je *Zákon o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání* neboli školský zákon (MŠMT.cz, online). Tímto zákonem se řídí česká školní soustava a tudíž i vzdělávání žáků se specifickými poruchami učení. Paragraf 16 tohoto zákona se zabývá vzděláváním dětí, žáků a studentů se specifickými vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů nadaných. Zde spadají i žáci, kteří mají specifické poruchy učení. Vymezuje se zde podpůrná opatření, která si mohou nárokovat (viz Příloha č. 1). Blíže se ale potřebám těchto žáků věnuje vyhláška č. 27/2016 Sb.

Jedná se o *Vyhlášku o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných*. Ve vyhlášce jsou uvedeny bližší pravidla a postupy při vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami (viz Příloha č. 2).

V neposlední řadě je tady *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání*, který popisuje výstupy základního vzdělávání. Ten upravuje výstupy vzdělávání pro jednotlivé stupně a období. Pod očekávanými výstupy je Minimální doporučená úroveň pro úpravy očekávaných výstupů v rámci podpůrných opatření. Tuto minimální úroveň vzdělávání stanovuje ve svých doporučeních odborné pracoviště, kde byl žák diagnostikován. Obvykle tyto výstupy platí pro žáky s těžší formou postižení. Nejsou obvyklé pro žáky se SPU.

Závěrem lze tedy shrnout, že žáci se SPU jsou běžně začleňováni do výuky a neplatí pro ně výrazná omezení či pravidla. Ke vzdělávání těchto žáků dochází za běžných podmínek, obvykle s uplatněním nižších podpůrných opatření, povětšinou prvního či druhého stupně.

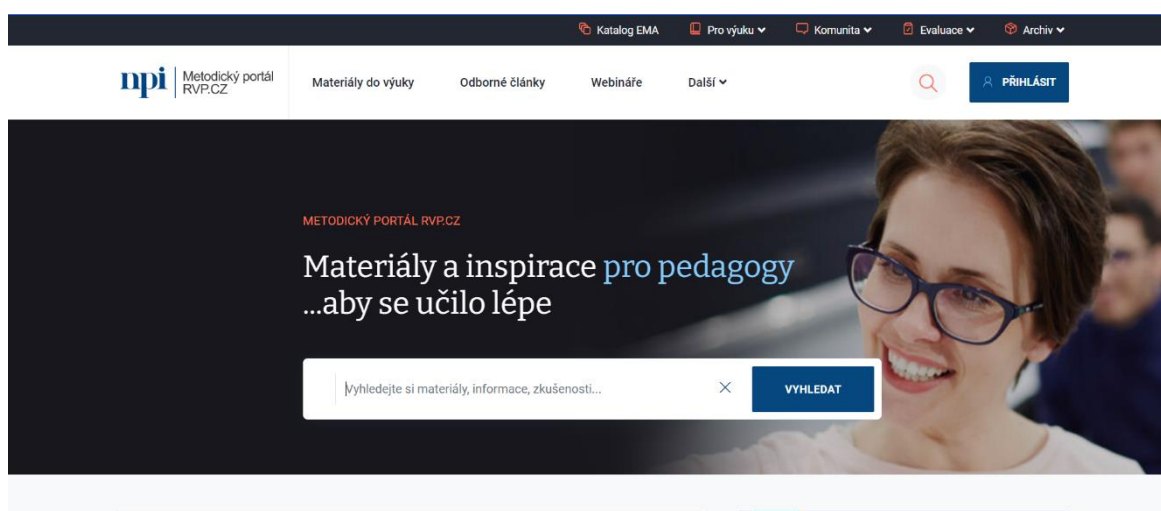
2 Zdroje pomoci učitelům

Učitelé dnes a denně hledají nové cesty a metody, jak udělat výuku dětem zábavnou, ale kvalitní. Je náročné děti v dnešní době zaujmout něčím novým, co by ještě neznali. Často se učitelé vrací k aktivitám, které se jim osvědčily, ale zkouší i nové. Proto je důležité vyznat se v nepřehledném množství námětů, které jsou pedagogům nabízeny. Níže uvádíme některé vybrané internetové portály a literaturu, kterou je možnost využít nejen při práci s žáky se SPU.

2.1 Internetové zdroje

Na internetu najdeme obrovské množství informací. Některé jsou relevantní méně, některé více. Při výuce žáků se SPU bychom mohli navštívit následující internetové stránky. Některé nám nabízejí teoretické vědomosti, jiné osvědčené materiály do praxe. Příslušné odkazy byly vybírány na základě zkušeností a konzultací s několika učiteli 1. stupně.

- **Metodický portál rvp.cz**

Obrázek 1: Portál RVP.cz (zdroj: <https://rvp.cz/>)

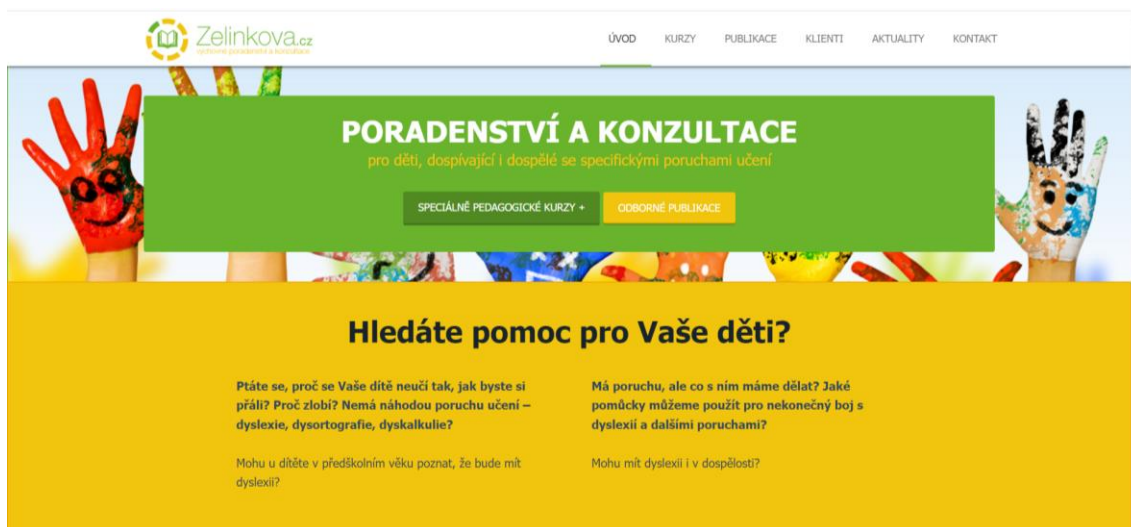
Základní webovou stránkou pro všechny pedagogy je metodický portál RVP.cz. Jedná se o prostředí, které nabízí materiály a inspirace pro pedagogy. Nejsou zde pouze materiály pro žáky se SPU, ale pro všechny ročníky a typy škol.

V první řadě zde nejdeme materiály do výuky. Vždy si můžeme materiál vyhledat podle námi zvolených kritérií. Stupeň vzdělávání, vzdělávací oblast, vzdělávací obor a tematický okruh.

Dále zde najdeme odborné články, které si také můžeme vyhledat podle kritérií výše. Články píšou nejen odborníci ze škol, ale i poradenských pracovišť.

V neposlední řadě jsou zde i poslední době oblíbené webináře. Jsou zde jak připravované webináře, tak záznamy vybraných webinářů.

○ **Portál Zelinkova.cz**

Obrázek 2: Portál Zelinkova.cz (zdroj: <https://www.zelinkova.cz/>)

Jedná se o portál, který spravuje docentka Olga Zelinková, prezidentka České společnosti „Dyslexie“. Patří mezi odborníky u nás a je velmi vyhledávanou odbornicí v této oblasti poruch, proto jsme tento web zařadili hned na druhé místo.

Nabízí zde jak možnosti konzultace, tak nabídky kurzů nebo přehled publikací, které si můžete objednat. V neposlední řadě jsou v nabídce také aktuality, kde se dozvíme poslední novinky a trendy právě v oblasti specifických poruch učení.

○ Metodický portál Učitelé učitelům.cz

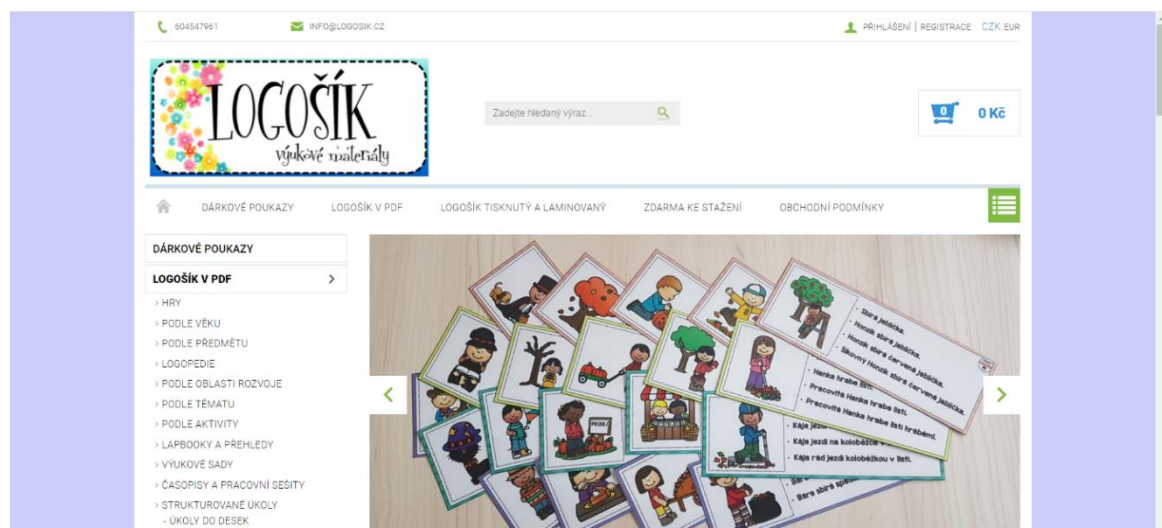

Obrázek 3: Portál uciteleucitelum.cz

Další webovou stránkou je tzv. „tržiště námětů“. Pedagogové z praxe, zde nabízejí za drobnou cenu vytvořené materiály, které se jim osvědčily v praxi. Na podobném principu funguje i obdobná stránka – ucitelnice.cz

Materiály můžeme vybírat podle ročníků nebo podle předmětů či podle tématu. Mezi ročníky je i kategorie – Speciální pedagogika, kde jsou materiály zaměřené právě na žáky se SPU a žáky se speciálními vzdělávacími potřebami.

○ Portál Logošík.cz

Obrázek 4: Portál logosik.cz

Jak již název napovídá, tato webová stránka je zaměřena na materiály pro žáky s logopedickými problémy. Žáci se SPU mívají také problémy s vyjadřováním. Materiály, které zde najdeme, jsou velmi vhodné na procvičování a práci ve škole.

Portál je zaměřen na žáky v předškolním a mladším školním věku, kdy je nejvhodnější období pro nápravu logopedických vad.

- **Portál Didaktika českého jazyka pro 1. stupeň ZŠ a MŠ**

Obrázek 5: portál didaktikamj.upol.cz

Portál Didaktika českého jazyka pro 1. stupeň ZŠ a MŠ je vytvořený Mgr. Veronikou Krejčí ve spolupráci s Univerzitou Palackého v Olomouci. Složí nejen studentům, ale i pedagogům či rodičům žáků.

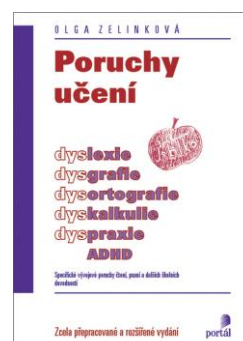
Najdeme zde spoustu teoretických článků o didaktice českého jazyka, různých materiálů do hodin českého jazyka, ale i videa pro vyvození některého učiva. Pod záložkou speciální vzdělávací potřeby jsou umístěny odborné články k tématu, které nám nabízí základní přehled o jednotlivých poruchách, které nějakým způsobem zasahují do výuky českého jazyka.

2.2 Knižní zdroje

Ačkoliv se říká, že internet vládne světem, nesmíme zapomenout na tištěné publikace. Nabízíme stručný přehled knih, které by si měli přečíst především učitelé, kteří se dostanou do kontaktu s žáky se SPU. Kritérium výběru bylo podle autorů. Zaměřili jsme se na přední odborníky v oblasti SPU a jejich knihy. Pro čtenáře jsou všechny tyto knihy lehce uchopitelné a může si být jistý odborností textů.

○ Olga Zelinková – Poruchy učení

Kniha nabízí kompletní přehled o problematice poruch učení. V jednotlivých kapitolách najdeme nejen teorii, která nám pomůže se v problematice lépe orientovat, ale i podrobný popis projevů jednotlivých poruch. V dalších kapitolách nás autorka seznamuje s možnostmi reedukace a kompenzace a doporučení, jak s dítětem pracovat. Kniha je vhodná pro učitele i rodiče dětí se SPU.

Obrázek 6: Zelinková-
Poruchy učení (zdroj:
library.upol.cz)

○ Ondřej Hník – Hry v českém jazyce – SPU

Kniha patří do ediční řady – Vzděláváme děti se specifickými poruchami učení na 1. st. ZŠ. Na první pohled kniha obsahuje jen dvě hry. Na ten druhý si však všimneme, že obsahuje více variant. Je zaměřena na výstavbu příběhu a na tvořivé hry. Je formátu A4, takže je vhodná na kopírování příloh, které jsou potřebné k hrám. Druhou hru, jejíž autorkou je Naděžda Kalábová můžeme využít například v projektovém týdnu. Hra se zaměřuje na rozvoj fantazie, čtení a psaní, počítání a prostupuje i do dalších oblastí jako umění a kultura, člověk a jeho svět, člověk a svět práce, člověk a zdraví. Kniha je vhodná nejen pro žáky se SPU, ale pro všechny žáky, u kterých podpoříme fantazii.

Obrázek 7: Hník - Hry v
českém jazyce (zdroj:
library.upol.cz)

Do stejné ediční řady patří i další dvě knihy Český jazyk I. a Český jazyk II. I. díl se zaměřuje na výuku vyjmenovaných slov, plus obsahuje dvě projektové aktivity na podstatná jména kolem nás. II. díl se více zaměřen na podstatná jména, přídavná jména a vyjmenovaná slova po B a P.

○ **Věra Pokorná – Cvičení pro děti se specifickými poruchami učení**

Kniha se zaměřuje na rozvoj vnímání a poznávání. Krátké úryvky teorie jsou ihned předvedeny na konkrétních aktivitách. Je rozdělena na tři větší kapitoly – rozvoj poznávacích funkcí, techniky nácviku čtení a nácvik matematických dovedností. Rozvoj poznávacích funkcí má své podkapitoly, u kterých jsou konkrétní aktivity na jejich rozvoj. V závěru jsou přílohy, kdy práce s těmito přílohami je popsána právě v hlavní části knihy. Aktivity jsou vhodné nejen pro práci žáků se SPU, ale i pro zpestření běžných vyučovacích hodin.

Obrázek 8: Pokorná - Cvičení pro děti se SPU (zdroj: library.upol.cz)

○ **Gary Fisher a Rhoda Cummings – Jak přežít s poruchami učení**

Kniha je velice vhodná pro rodiče a děti, kterým bylo diagnostikováno SPU, ale vůbec netuší, o co se jedná. Kniha je psaná čtivým a lehce pochopitelným jazykem. U popisu jednotlivých poruch jsou i konkrétní ukázky z pohledu dětí. V dalších kapitolách čtenář objeví rady, jak se vypořádat s emocemi, každodenním stresem ve škole a co udělat, aby se ve škole cítil dobře.

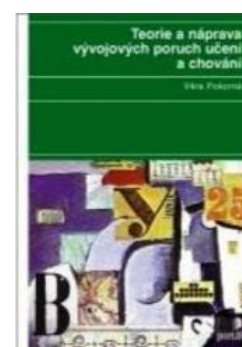
Obrázek 9: Fisher, Cummings - Jak přežít s poruchami učení (zdroj:library.upol.cz)

Podobnou knihou je na českém trhu od autorů Olga Zelinková a Miloslav Čedík – Mám dyslexii, Průvodce pro dospívající a dospělé se specifickými poruchami učení.

Obě tyto knihy jsou psány odborně, ale tak, aby textu rozuměl i laik. Doplněné jsou i obrázky a různými příklady konkrétních žáků, kteří se se SPU dokázali vypořádat.

○ **Věra Pokorná – Teorie a náprava vývojových poruch učení a chování**

Jak již napovídá název knihy, jedná se především o teorii problematiky a jaké jsou možnosti náprav. Kniha je tedy rozdělena na dvě větší části. První část jsou teoretické předpoklady specifických poruch učení a druhá část je diagnostika a náprava specifických poruch učení. První část je vhodná pro všechny, kteří se chtějí o dané problematice dozvědět základní informace – definice, etiologie, projevy, přístupy. Druhá část je praktičtější. Jsou zde ukázky různých testů a možností jak přistupovat

Obrázek 10: Pokorná - Teorie a náprava... (zdroj: library.upol.cz)

k dítěti se SPU. Co je pro tyto děti typické a v čem nejčastěji chybují a selhávají. Kniha slouží spíše k teoretickému nastudování problematiky. Je tedy vhodná spíše pro učitele a odborníky.

2.3 Instituce

Existuje mnoho pracovišť, která pomáhají při diagnostice a nápravě specifických poruch učení. Pro lepší orientaci je můžeme rozdělit na pracoviště mimo školu a pracoviště ve škole.

Mimo školu to jsou:

- a) Pedagogicko-psychologická poradna (PPP),
- b) Speciálně pedagogické centrum (SPC).

Pedagogicko-psychologická poradna, je školské poradenské pracoviště. Služby fungují formou ambulantní péče. Je určena dětem od 6-7 let, jejich zákonným zástupcům, školám a školským zařízením. PPP se zaměřuje na klienty, kteří mají specifické poruchy učení, poruchy chování nebo potřebují ke vzdělávání specifické vzdělávací potřeby. Často poradna prošetřuje i děti v mateřských školách, u kterých je podezření na odklad povinné školní docházky.

Speciálně pedagogické centrum je taktéž školské poradenské pracoviště, ale specifikuje se na odlišnou klientelu. Zaměřuje se na klienty, jejichž speciální vzdělávací potřeby jsou důsledkem mentálního, tělesného, zrakového či sluchového postižení nebo vznikají na základě narušené komunikační schopnosti (vady řeči), kombinovaných postižení a poruch autistického spektra (autismus). (NUV, online)

Obě poradenská zařízení jsou vedena podle Vyhlášky o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních – Vyhláška č. 72/2005 Sb. Úkolem těchto zařízení bývá především diagnostika a poradenská činnost.

Ve školách jsou zřizována školní poradenská centra, která slouží k poskytování poradenských a konzultačních služeb pro žáky, jejich zákonné zástupce a pedagogy. Patří zde školní psycholog nebo školní speciální pedagog, výchovný poradce a školní metodik prevence (NUV, online). Nyní si přiblížíme činnosti jednotlivých pracovníků.

- a) Výchovný poradce,
  - b) Školní speciální pedagog,
  - c) Školní psycholog,
  - d) Školní metodik prevence.
- a) Výchovný poradce je pedagogický pracovník, který je hlavní osobou školské poradenské činnosti. Role tohoto pedagoga je povinná na základních a středních školách. Hlavní rolí

výchovného poradce ve škole je koordinace činností souvisejících se vzděláváním žáků s potřebou podpůrných opatření (SVP) (Katalog podpůrných opatření, 2021, online).

Na výchovného poradce se může učitel obrátit s prosbou o pomoc při vzdělávání žáků se specifickými poruchami učení a žáků se specifickými vzdělávacími potřebami.

- b) Další významnou osobou ve škole může být speciální pedagog. Tato role není povinná ve školách, ale ve větších školách je již častá. *Zabývá se především identifikací žáků s potřebou podpůrných opatření a vytvářením (případně i realizací) strategií a postupů vedoucích k odstranění či zmírnění výukových problémů. Při dobré komunikaci s pedagogickým sborem však může být školský speciální pedagog významným pomocníkem a rádcem pedagogů v otázkách vzdělávání dětí a žáků, kteří často neplní představy běžných pedagogů* (Katalog podpůrných opatření, 2021, online).
- c) Školní psycholog má podobnou roli jako speciální pedagog. Poskytuje podporu při identifikaci žáků, kteří potřebují podpůrná opatření při vzdělávání, ale také poskytuje krizovou intervenci.
- d) Školní metodik prevence je stejně jako výchovný poradce povinnou součástí školy. Zajišťuje metodickou, koordinační a poradenskou činnost v problematice prevence rizikového chování. Přispívá k vyšší informovanosti mezi učiteli, rodiči a žáky (NUV, online).

3 Výuka českého jazyka na 1. stupni ZŠ a žák se SPU

Výuka českého jazyka patří mezi nejdůležitější část vzdělávání. Český jazyk je pro většinu žáků mateřským jazykem a doprovází nás od 1. ročníku základní školy. Je tedy vhodné zajistit správnou výuku tohoto předmětu. V kapitole si představíme základní metody a formy výuky, které jsou používány v hodinách českého jazyka. Dále si představíme pomůcky, jež nám pomáhají při výuce žáků se SPU v hodinách českého jazyka.

3.1 Postavení českého jazyka na 1. stupni ZŠ

Český jazyk a literatura je jeden ze tří oborů, které se uskutečňují ve vzdělávacím oboru Jazyk a jazyková komunikace. Patří zde i Cizí jazyk a Další cizí jazyk. Vzdělávací obor Jazyk a jazyková komunikace má komplexní charakter, ale pro přehlednost je rozdělen do tří složek a to: 1. komunikační a slohová výchova, 2. jazyková výchova, 3. literární výchova.

„V Komunikační a slohové výchově se žáci učí vnímat a chápat různá jazyková sdělení, číst s porozuměním, kultivovaně psát, mluvit a rozhodovat se na základě přečteného nebo slyšeného textu různého typu vztahujícího se k nejrůznějším situacím, analyzovat jej a kriticky posoudit jeho obsah“ (RVP ZV, online).

Jazyková výchova je zaměřena na získávání vědomostí a dovedností potřebných k osvojení spisovné podoby českého jazyka (RVP ZV, online).

Literární výchova učí vnímat základní literární druhy a jejich specifické znaky prostřednictvím četby. Žáci se učí postihovat umělecké záměry autora a formulovat vlastní názory o přečteném díle (RVP ZV, online).

V prvním ročníku si žáci osvojují grafiku a základy techniky čtení, které jsou potřebné pro další vzdělávání a společenský život. Český jazyk má tedy specifické postavení v prvním ročníku ZŠ. Od druhé třídy se již žáci učí jazyková a pravopisná pravidla. Jak píše Čechová a Styblík (1998, s. 17), český jazyk má centrální postavení ve vzdělávací soustavě a koncentrační význam, protože jednak využívá zkušenosti a poznatky z vyučování, ale také z mimoškolní praxe.

Pro žáky, kteří mají některou ze specifických poruch učení je český jazyk velmi těžkým vyučovacím předmětem. Proto se zaměříme na možnosti, jak tento předmět žákům ulehčit.

3.2 Metody, organizace a zásady výuky českého jazyka

Abychom podpořili žáka, který má SPU, je důležité orientovat se v metodách výuky. Každému jedinci vyhovují jiné metody výuky. Učitel musí volit takové metody, které podporují učební styl žáka a kladou důraz na jeho rozvíjení. „*Metoda jako cesta k cíli je rozhodujícím prostředkem k dosahování cílů v každé uvědomělé činnosti, proto záleží na výběru vhodných metod a na jejich dokonalém ovládní*“ (Maňák, 2003, s. 33).

„*Metoda je cílevědomý, promyšlený způsob, postup, který učitel užívá, aby dosáhl vyučovacího cíle*“ (Kamiš, Hanzová, 2016, s. 287). Metody jsou tedy prostředkem, který nám ve výuce pomáhá, abychom dosáhli vzdělávacího cíle. Podle Maňáka (2003, s. 34) dělíme metody výuky následovně:

- I. Metody slovní
  1. monologické metody (např. vysvětlování, přednáška atd.)
  2. dialogické metody (např. rozhovor, diskuze, dramatizace)
  3. metody písemných prací (např. písemná cvičení, kompozice)
  4. metody práce s učebnicí, knihou
- II. Metody názorně demonstrační
  1. pozorování předmětů a jevů
  2. předvádění (předmětů, modelů, pokusů, činností)
  3. demonstrace obrazů statických
  4. projekce statická a dynamická
- III. Metody praktické
  1. nácvik pohybových a pracovních dovedností
  2. žákovské laborování
  3. pracovní činnosti (v dílnách, na pozemku)
  4. grafické a výtvarné činnosti

Zvláštní postavení pak mají aktivizující metody výuky. Uplatňují problémový přístup a jsou založeny na heuristickém přístupu k učivu a mají velký motivační náboj (Maňák, 2003, s. 42). Bohužel je nelze uplatnit ve všech předmětech a učivu.

Ve výuce českého jazyka volíme většinou metody slovní, v menší míře pak praktické a názorně demonstrační. Jiné metody budeme využívat při výuce literatury, jiné při mluvnici, psaní nebo třeba výuce slohu.

Při výuce žáků se SPU je vhodné, ne-li nutné, zařadit individualizaci ve vyučování. Jedná se o přizpůsobení úrovně náročnosti práce, postupů a možnostem žáka tak, aby byla výuka co nejúčinnější (Fialová, 1996, s. 39). Příprava učitele na výuku je tedy náročnější. Musí zvolit takové metody a postupy, aby pracovali všichni žáci ve třídě, adekvátně individuálnímu tempu.

Při výuce českého jazyka ve společné výuce (celá třída) není reálné, abychom využívali pro žáka se SPU pouze metody individuální. Nelze těmto žákům vytvořit jiné podmínky pro výuku než ostatním spolužákům. Můžeme maximálně lehce upravit materiály. Optimální podmínky můžeme vytvořit mimo společnou výuku např. během individuálního doučování.

Individualizace ve vyučování nám již naznačuje, že ve výuce počítáme také s různým uspořádáním podmínek ve výuce. Jedná se o organizační formy výuky, což jsou podmínky k realizaci vyučování (Maňák, 2003, s. 45).

Organizační formy výuky si také prošly svým vývojem a nyní je můžeme rozdělit následovně, podle Maňáka:

A. Organizační formy výuky podle vztahu k osobnosti žáka

1. Výuka individuální.
2. Výuka individualizovaná.
3. Výuka skupinová.
4. Výuka hromadná (kolektivní).

B. Organizační formy výuky podle charakteru výukového prostředí

1. Výuka ve třídě.
2. Výuka v odborných učebnách a v laboratořích.

3. Výuka v dílně.
4. Výuka na školním pozemku.
5. Výuka v muzeu, v koutku tradic apod.
6. Učebně výrobní jednotka (učební den ve výrobě).
7. Vycházka a exkurze.
8. Domácí úlohy.

C. Organizační formy výuky podle délky trvání

1. Vyučovací hodina (základní výuková jednotka).
2. Zkrácená výuková jednotka (např. v 1. roč., při jazykové výuce apod.).
3. Dvouhodinová výuková jednotka (např. ve výtvarné výchově apod.).
4. Vysokoškolská lekce, seminář, speciální kurzy apod.

Nejen ve výuce českého jazyka, ale v celém vyučovacím procesu ovlivňuje jeho efektivitu dodržování výchovných zásad. Níže si vyjmenujeme zásady, které sepsaly autorky Grečmanová, Holoušová a Urbanovská (1998, s. 143 – 160).

1. Zásada úcty ke každému člověku.
2. Zásada ohledu na věkové a individuální zvláštnosti vychovávaných.
3. Zásada opory o kladné rysy osobnosti vychovávaného.
4. Zásada aktivity vychovávaných.
5. Zásada demokratického vztahu mezi vychovatelem a vychovávaným.
6. Zásada všestranného rozvoje osobnosti vychovatele.
7. Zásada názornosti.
8. Zásada trvalosti.
9. Zásada soustavnosti.
10. Zásada cílevědomosti.
11. Zásada vědeckosti.

12. Zásada spojení výchovy se životem.

13. Zásada spolupráce všech vychovatelů

Při výuce žáků se SPU bychom mohli zdůraznit zásadu č. 3 – opora o kladné rysy osobnosti. Jestliže učitel často připomíná nedostatky žáka, může to vyvolat žákovu rezignaci. Náprava poruch učení pak bude ještě náročnější, protože žák nebude mít důvod spolupracovat. Při společné výuce musíme zaměřit pozornost na všechny výše zmíněné zásady. Netvrdíme, že tyto zásady neakceptujeme, pokud ve třídě není žák se SPU, ale zaměříme se více na jejich dodržování.

3.3 Přehled pomůcek pro žáky se SPU

Vyučovací proces se neobejde bez pomůcek. Ať už je to tabule, učebnice, sešity nebo názorné předměty. Veškeré předměty materiální povahy, které jsou používány ve výuce a slouží k zajištění a zefektivnění průběhu vyučovacího procesu řadíme mezi materiální didaktické prostředky (Nelešovská, Spáčilová, 2005, s. 194)

Při výuce českého jazyka využíváme různé pomůcky. Pomůckami se může stát cokoliv. Jak uvádí Šimoník (2003, s. 80), „*Pomůcky jsou jednak skutečné předměty, objekty, jednak předměty skutečnost napodobující.*“ Můžeme hovořit o pomůčkách demonstračních, se kterými pracuje učitel a o multiplikátech, s nimiž pracují žáci.

Učební pomůcky klasifikuje Maňák takto:

1. Skutečné předměty (přírodniny, preparáty, výrobky).
2. Modely (statické nebo dynamické).
3. Zobrazení:
  - a) obrazy, symbolická zobrazení,
  - b) statická projekce,
  - c) dynamická projekce.
4. Zvukové pomůcky
5. Dotykové pomůcky (reliéfové obrazy, slepecké písmo).
6. Literární pomůcky (učebnice, atlasy, příručky, texty).

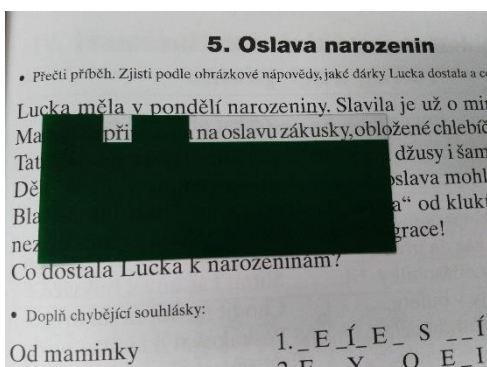
7. Programy pro vyučovací automaty a počítače.

Toto byl přehled pomůcek, které můžeme využít v jakýchkoliv předmětech, pro kohokoliv. Pro žáky se SPU často využíváme i další speciální pomůcky, které ostatní žáci nepoužívají. Zaměříme se na jejich využití v českém jazyce.

Pomůcky, které využijeme v hodinách českého jazyka při reedukaci SPU, můžeme rozdělit podle typů jednotlivých poruch a oblastí, které je vhodné procvičovat. Následující přehled jsme čerpali ze seznamu, který nabízí na svých stránkách Pedagogicko-psychologická poradna Nový Jičín (dostupné z: <https://www.pppnj.cz/pro-pedagogy/pomucky-pro-vyuku-a-reedukaci/>).

a) Pomůcky pro nápravu dyslexie.

Využívaná jsou *textilní písmena*, která pomáhají ve fixování tvarů díky manipulaci. K vizuálnímu pamatování slouží *karty s písmeny*. Hojně používaná jsou *plastiková čtecí okénka a záložky*. Čtecí okénka a záložky mají výřezy, které usměřují zrak čtenáře na danou část. Lépe se pak v textu žáci orientují. Podle velikosti výřezu můžeme číst písmenka, slabiky či slova.

Obrázek 12: čtecí záložka
(<https://eshop.dyscentrum.org/dyscentrum/eshop/2-1-POMUCKY>)

Obrázek 11: textilní písmena
(<https://www.educaplay.cz/textilne-pismena/>)

b) Pomůcky pro nápravu dysortografie.

Žáci s dysortografií potřebují názornost. Vhodné jsou tedy předepsaná slova, slabiky na různých *tabulkách*, *karty* s dlouhými a krátkými samohláskami. Velmi potřebné jsou karty s tvarově podobnými písmeny a sluchově podobnými hláskami. *Tvrdé a měkké kostky* oceníme při výuce tvrdých a měkkých souhlásek. Při výuce vyjmenovaných slov jsou vhodné *přehledy*, ale také *cvičné texty*. Dále se využívá *bzučák* nebo *nástroje Orffova instrumentária*.

Obrázek 13: kostky - tvrdé a měkké souhlásky
(<http://www.ppp-ostrava.cz/co-mame-delat-kdyz-mame-doma-dite-s-dysortografi/>)

Obrázek 14: Bzučák (<http://www.ppp-ostrava.cz/co-mame-delat-kdyz-mame-doma-dite-s-dysortografi/>)

c) Pomůcky pro nápravu dysgrafie.

Pro správný úchop psacího náčiní můžeme využívat různé druhy *násadek*. Nutné jsou z počátku *sešity s pomocnými linkami*. Dále *stírací tabulky*, *reliéfni destičky*, kde mohou být jak písmena, tak číslice. Pro rozvoj jemné motoriky využíváme běžně dostupné pomůcky k vystřihování, modelování, navlékání apod.

Obrázek 16: násadka
(<https://eshop.dyscentrum.org/dyscentrum/e-search?q=n%C3%A1stavec&x=0&y=0&qm=2>)

Obrázek 15: destičky písmena a číslice
(www.agatinsvet.cz/didakticka-desticka-s-pocitanim-pismeny-a-cislicemi)

d) Pomůcky pro procvičování prostorové a pravolevé orientace.

Z běžně dostupných pomůcek využíváme *obrázky na vyhledávání rozdílů*, doplňování detailů, hledání písmen v obrázku a další. Z publikací jsou doporučovány Shody a rozdílly – pracovní listy od Michalové (1998) a od autorky Pokorné Rozvoj vnímání a poznávání 1 (2011).

e) Pomůcky pro procvičování sluchové percepce.

Zde můžeme využít převážně *Orffovy nástroje* nebo *bzučák*.

f) Počítačové programy.

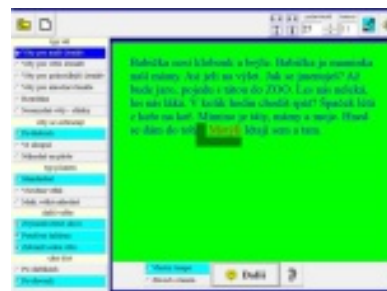
S rozvojem techniky můžeme používat i různé počítačové programy.

Měďa čte je počítačový program, který pomáhá začínajícím čtenářům a to hlavně dětem se SPU – snížená koncentrace, poruchy řeči, poruchy vnímání, dyslexie, dyskalkulie, dysgrafie, apod. Program je zaměřen na analýzu a syntézu slov v českém jazyce. U každého slova je obrázek, který vystihuje dané slovo a také zvukový záznam. Řada Měďa obsahuje i další programy jako jsou – Měďa počítá, Měďa a obrázky, Měďa barvy a tvary.

Obrázek 17: Měďa čte
(<https://www.pachner.cz/vyukove-programy-95k/poruchy-uceni-inkluzie-21k/dyslexie-146k/meda-cte-513p>)

Výukový program *DysCom* je vhodný nejen pro stolní počítače, ale také pro tablety a notebooky. Program nabízí základní 4 oblasti podpory – orientace, čtení, mluvnická pravidla, zrakové vnímání. Je určen pro žáky prvního i druhého stupně, kteří mají obtíže v oblasti SPU. Obsahuje učivo od rozlišování dlouhých a krátkých slabik, přes hledání rozdílů na obrázcích až po podmět a přísudek.

Obrázek 18: DysCom
(<https://www.pachner.cz/vyukove-programy-95k/poruchy-uceni-inkluzie-21k/dyslexie-146k/dyscom-111-51p>)

Program *Psaní* od výrobce Petit HW-SW slouží k procvičování analýzy a syntézy při čtení a psaní. Můžeme procvičovat správné řazení písmen či slabik do slova či věty, případně i skládání slov do vět. Díky jednoduchému ovládání je vhodný i pro osoby s tělesným postižením či DMO, kteří jsou omezení v motorice.

Dalším programem je Včelka – aplikace pro žáky se SPU, ale i cizince (s odlišným mateřským jazykem). Aplikace pro počítače, notebooky, tablety i mobilní telefony. Obsahuje zábavná cvičení k procvičování formou her a doplňování.

Počítačových programů existuje nepřehledné množství a je jen na učitelích a dalších odbornících, aby doporučili, který program by mohl být vhodný pro konkrétního žáka. Vše pak záleží na individuálních možnostech a schopnostech žáka.

4 Empirická část

Empirická část je rozdělena na čtyři oblasti. V první oblasti je představeno a popsáno výzkumné šetření a výzkumné otázky na které jsme hledali odpovědi. Druhá oblast je zaměřena na vyhodnocení odpovědí, které jsme získali ve výzkumném šetření. Diskuze nad výsledky výzkumného šetření proběhne v třetí oblasti empirické části. V závěru je pak celkové zhodnocení výzkumného šetření, pomocí něhož jsme zjišťovali odpovědi na naše výzkumné otázky a předpoklady.

Výzkumné šetření je zaměřeno na učitele prvního stupně, kteří mají ve výuce žáky se SPU. K výzkumnému šetření byl použit dotazník (viz Příloha č. 3). Více o metodologii k výzkumu bude v následující podkapitole.

4.1 Metodologie

Na počátku šetření, jsme si zvolili hlavní cíl práce a dílčí cíle. Hlavním cílem empirické části je zjistit, zda přítomnost žáků se SPU v běžné třídě ZŠ ovlivňuje přístup učitele k vyučovacím procesu. Mezi dílčí cíle patří otázky, zda učitelé upravují materiály pro celou třídu nebo jen pro daného jedince, zda mění metody, přístup či pomůcky při vyučování. A také se budeme zabývat otázkou spolupráce s pedagogickými institucemi, jako jsou pedagogicko – psychologická poradna či speciálně – pedagogické centrum.

Na základě hlavního cíle práce a dílčích cílů jsme určili pět předpokladů, na které jsme hledali odpovědi.

1. Předpokládáme, že učitelé využívají pro žáky s SPU upravené materiály (pracovní sešity, učebnice, listy navíc apod.).
2. Předpokládáme, že pokud je ve třídě žák se SPU, ovlivňuje to výběr metod pro práci se třídou (přístup, metody výuky).
3. Předpokládáme, že v hodinách ČJ musí pedagog využít konkrétní pomůcky pro žáka se SPU.
4. Předpokládáme, že pedagogové s praxí nad 10 let využívají moderní technologie při výuce ČJ v menší míře než jejich kolegové s praxí do 10 let.

5. Předpokládáme, že učitelé nejvíce využívají pomoc při výuce žáků se SPU od odborných pracovišť a odborníků na svém pracovišti (PPP, SPC, speciální pedagog, výchovný poradce).

Pro hledání odpovědí na naše otázky jsme zvolili kvantitativní výzkum. Využili jsme dotazník o 18 otázkách, který jsme publikovali na internet a zaslali na náhodně vybrané školy. Dotazník byl vytvořen prostřednictvím Google Formulářů. Vyplnění dotazníku bylo zcela anonymní a dobrovolné. Respondenti měli možnost vyplnit dotazník během měsíce března roku 2022.

Cílovou skupinou jsou učitelé 1. stupně základních škol, kteří vyučují český jazyk ve třídě, kde se společně učí i žáci se SPU. Jedná se tedy o výzkum na běžných základních školách, po celé České republice.

Dotazník je rozdělen na šest oblastí. V první oblasti jsou úvodní otázky, podle kterých respondenty můžeme roztrždit (vystudovaný obor, délka praxe). Druhá až šestá oblast je vytvořena podle pěti výzkumných předpokladů. Otázky jsou převážně uzavřené, s možností doplnění vlastní odpovědi. Dále se nachází v dotazníku i několik otevřených otázek.

4.2 Rozbor výzkumného šetření

V této podkapitole si podrobně vyjasníme jednotlivé otázky z dotazníku a jejich odpovědi. Dotazník vyplnilo celkem 100 respondentů.

1. 1. Jaký je Váš vystudovaný obor? *

Označte jen jednu elipsu.

- učitelství pro 1.stupeň
- učitelství pro 1.stupeň a speciální pedagogika
- Jiné: _____

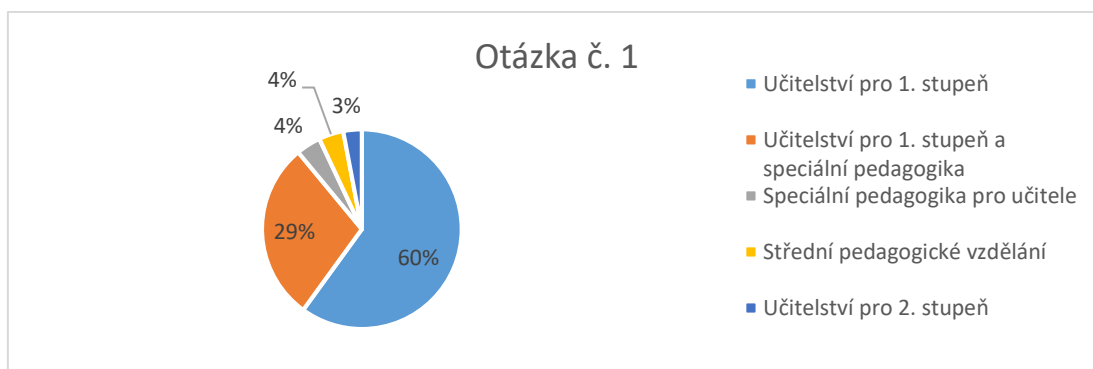
Otázka č. 1

Jedná se o otázku, která rozdělovala respondenty na kategorie podle vystudovaného oboru. Očekávali jsme, že nejvíce respondentů bude mít vystudovaný obor Učitelství pro 1. stupeň, vzhledem k tomu, komu byl dotazník určen.

Výsledky otázky č. 1

- Učitelství pro 1. stupeň – 60 odpovědí
- Učitelství pro 1. stupeň a speciální pedagogika – 29 odpovědí
- Speciální pedagogika pro učitele – 4 odpovědi
- Střední pedagogické vzdělání – 4 odpovědi
- Učitelství pro 2. stupeň – 3 odpovědi

Podle našich očekávání, nejvíce respondentů spadá do žádané kategorie. Překvapením bylo, že na 1. stupni vyučují také učitelé, kteří mají vzdělání pro 2. stupeň.

Graf 1: otázka č. 1

2. 2. Délka Vaší učitelské praxe? *

Označte jen jednu elipsu.

- 0 - 5 let
- 6 - 10 let
- 11 - 20 let
- více než 20 let

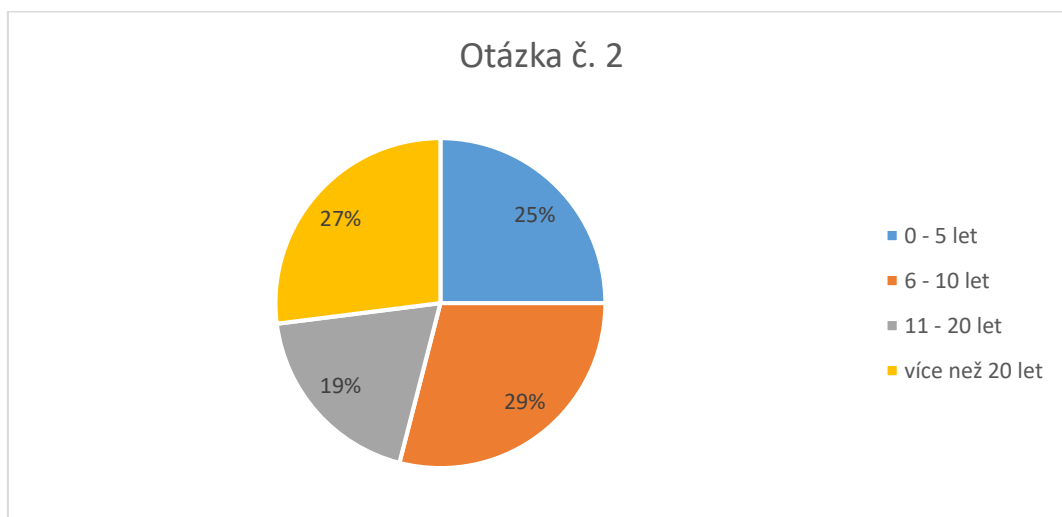
Otázka č. 2

Podobně jako otázka č. 1 je tato otázka rozděľující.

Výsledky otázky č. 2

- 0 – 5 let ... 25 odpovědí
- 6 – 10 let ... 29 odpovědí
- 11 – 20 let ... 19 odpovědí
- více než 20 let ... 27 odpovědí

Nejvíce učitelů spadá do kategorie 6 – 10 let učitelské praxe.

Graf 2: otázka č. 2

3. 3. Měl/a jste již ve třídě žáka se specifickými poruchami učení (SPU)? (dyslexie, * dysgrafie,...)

Označte jen jednu elipsu.

ano

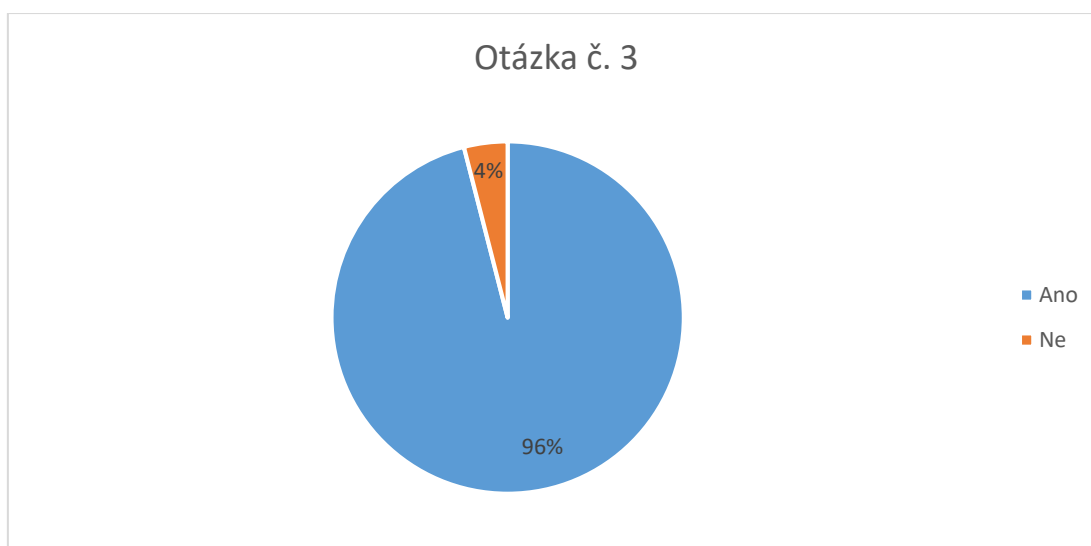
ne

Otázka č. 3

Jedná se o otázku s odpovědí ANO x NE. Očekávali jsme, že v dnešní době se každý setkal ve třídě s žákem, který má některou ze SPU.

Výsledky otázky č. 3

96 respondentů odpovědělo Ano. Zbývající 4 odpověděli ne. Otázka dopadla dle našich očekávání. Většinou učitelé mají ve třídě žáka se SPU.

Graf 3: otázka č. 3

4. 4. Pokud je ve třídě žák se SPU, ovlivňuje to výběr metod, které používáte při práci s celou třídou? *

Označte jen jednu elipsu.

ano

ne

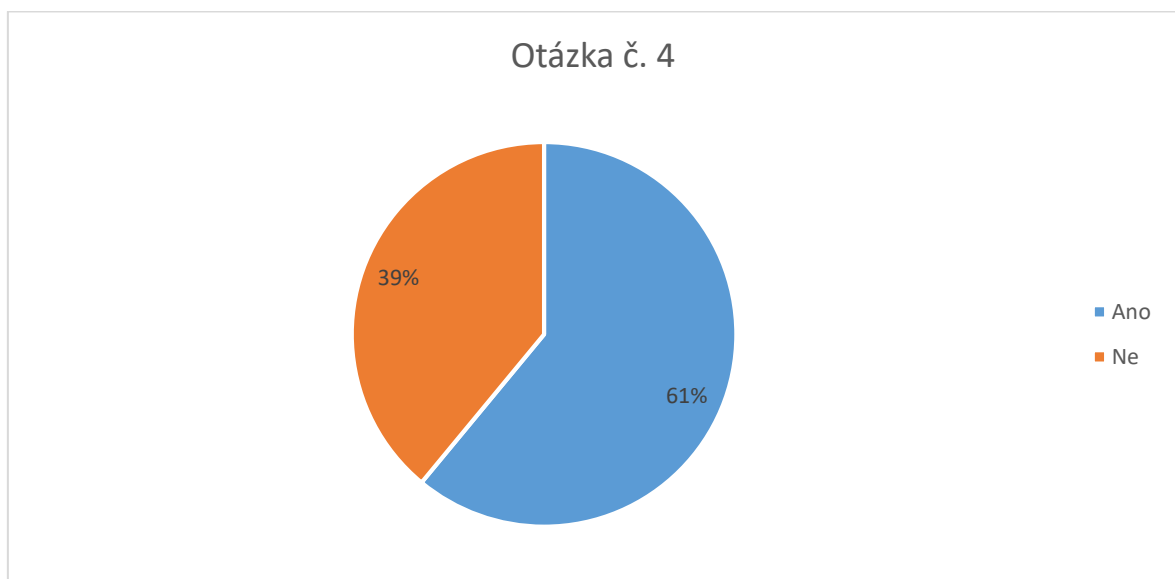
Otázka č. 4

Otázka na výběr ANO x NE. Předpokládali jsme, že pokud je ve třídě žák se SPU, nějakým způsobem to ovlivňuje výběr metod, které učitel využívá pro práci s celou třídou.

Výsledky otázky č. 4

61 respondentů odpovědělo Ano. Zbývajících 39 odpovědělo Ne.

Žáci se SPU potřebují individuálnější přístup a různé úpravy metod výuky, ale je zajímavé, že pouze 61 % učitelů metody upravuje. Může to být způsobeno tím, že se jedná o práci s celou třídou a ne pouze s daným jedincem.

Graf 4: otázka č. 4

5. 5. Které metody ve výuce upřednostňujete? (více možností výběru) *

Zaškrtněte všechny platné možnosti.

- Metody kritického myšlení.
- Aktivizující metody (heuristické, inscenační, diskuzní...)
- Komplexní metody (partnerská výuka, skupinová výuka...)
- Projektová metoda.
- Jiné: _____

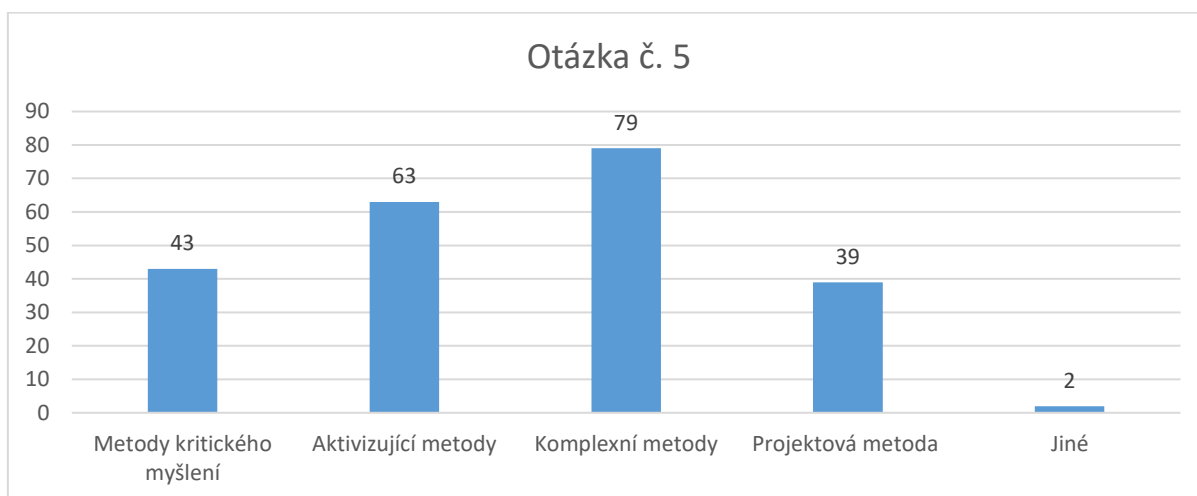
Otázka č. 5

Tato otázka se podobně jako předchozí věnuje metodám výuky. Chtěli jsme zjistit, které metody jsou v praxi nejvíce využívány.

Výsledky otázky č. 5

- Metody kritického myšlení ... 43 odpovědí
- Aktivizující metody ... 63 odpovědí
- Komplexní metody ... 79 odpovědí
- Projektová metoda ... 39 odpovědí
- Jiné:
  - Centra aktivit ... 1 odpověď
  - Montessori materiály ... 1 odpověď

Dle odpovědí můžeme vidět, že nejvíce učitelé využívají komplexní metody, které ve výuce pomáhají upevňovat učivo, zapojují žáka a nabízí i čas pro krátké individuální vysvětlení pro žáka se SPU. Na pomyslném druhém místě jsou aktivizující metody, díky kterým je žák aktivním tvůrcem vyučovacího procesu.

Graf 5: otázka č. 5

6. 6. Jak upravujete přístup k žákovi se SPU během výuky? (vice možností výběru) *

Zaškrtněte všechny platné možnosti.

- Delší čas na práci.
- Častější kontrola během samostatné práce.
- Místo v přední lavici.
- Individuální přístup.
- Jiná forma zkoušení, než ostatní žáci (ústní zkoušení, předtištěný diktát...).
- Jiný domácí úkol než ostatní žáci.
- Názorné pomůcky na lavici (přehled abecedy...).
- Kratší texty na přepisy, opisy.
- Poskytnutí vytištěného zápisu.
- Při zápisu do sešitu využíváme nákresy, schémata, tabulky, myšlenkové mapy a jiné grafické úpravy.
- Psaní tiskacím písmem místo psacího.
- Psaní na počítači nebo tabletu.
- Jiné: _____

Otázka č. 6

Otázka se týká přístupu učitele k žákovi se SPU. Jak se učitel staví k přípravě na výuku třídy, kde je žák se SPU, ale i jak upravuje svůj přístup v hodině. Možnosti výběru odpovědí, byly konzultovány s učiteli z praxe, proto jsme očekávali, že u každé odpovědi se objeví alespoň 3 odpovědi.

Výsledky otázky č. 6

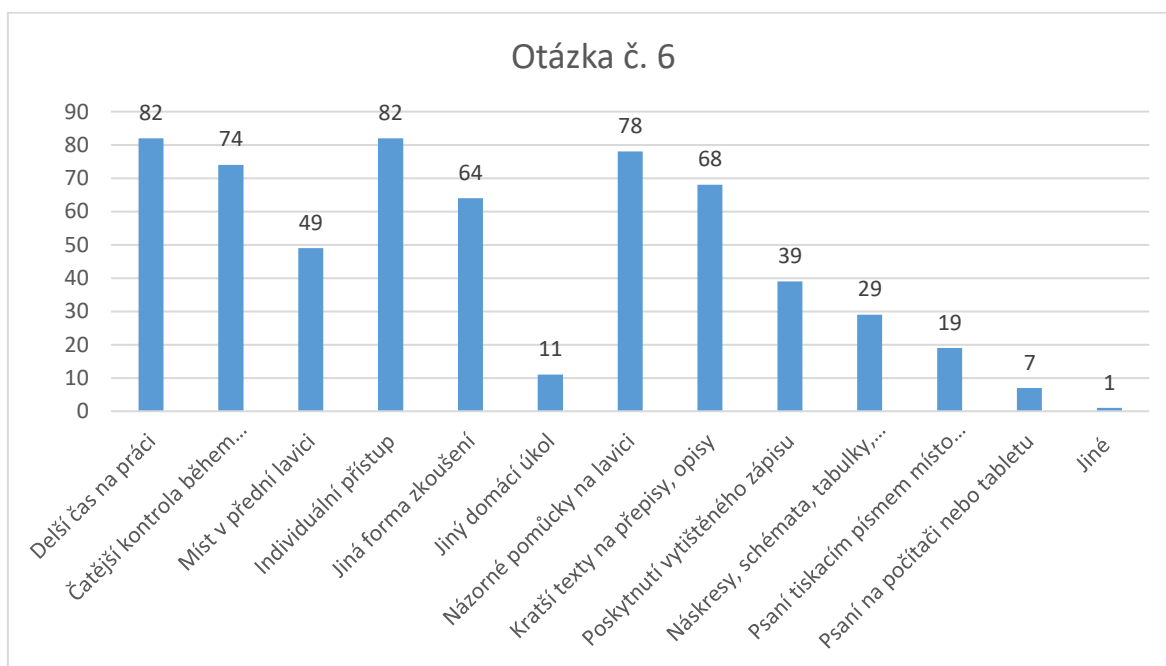
▪ Delší čas na práci ... 82	▪ Kratší texty na přepisy, opisy ... 68
▪ Častější kontrola během samostatné práce ... 74	▪ Poskytnutí vytištěného zápisu ... 39
▪ Místo v přední lavici ... 49	▪ Nákresy, schémata, tabulky, myšlenkové mapy při zápisu do sešitu ... 29
▪ Individuální přístup ... 82	▪ Psaní tiskacím písmem místo psacího ... 19
▪ Jiná forma zkoušení než ostatní žáci ... 64	▪ Psaní na počítači nebo tabletu ... 7
▪ Jiný domácí úkol než ostatní žáci ... 11	▪ Jiné:
▪ Názorné pomůcky na lavici ... 78	Individuální doučování ... 1

Očekávání se potvrdilo a každá odpověď měla více než 10 odpovědí. Kromě možnosti psaní na počítači nebo tabletu, kde bylo pouze 7 odpovědí. I tak nás toto číslo překvapilo. Může se jednat např. o těžší formy dysgrafie a pro žáka je vhodnější udělat si zápis na počítači než vlastní rukou.

Mezi nejčastější odpovědi patřily možnosti, které bychom mohli zahrnout do opatření, která aplikujeme vždy jako první a nepotřebují většinou žádnou delší přípravu. Delší čas na práci, individuální přístup, názorné pomůcky na lavici a častější kontrola během samostatné práce.

Velmi častá je také jiná forma zkoušení než ostatní žáci. Jedná se o poměrně vysoké číslo, které nás překvapilo.

Jeden respondent doplnil i další možnost a tou je individuální doučování. Je to také jeden z přístupů k žákovi se SPU, ale tento přístup nevyužijeme v běžné (hromadné) vyučovací hodině.

Graf 6: otázka č. 6

7. 7. Upravujete běžně používané materiály žákům se SPU? (Žák se SPU má stejný * materiál – např. pracovní list – jako ostatní žáci, jen drobně upravený.)

Označte jen jednu elipsu.

- Neupravuji, dostává jiný materiál.
- Neupravuji, dostává totéž jako ostatní.
- Upravuji.

Otázka č. 7

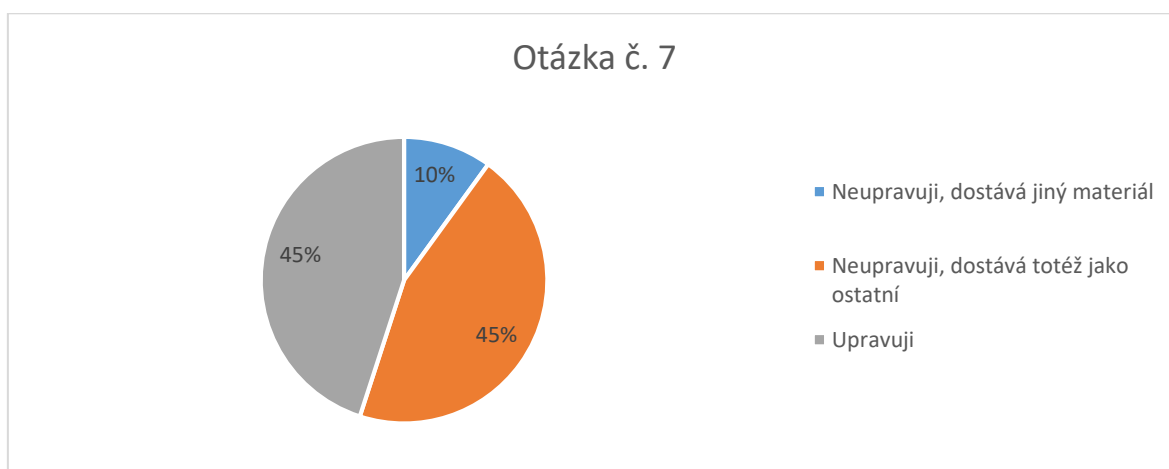
Otázka byla zaměřena na materiály, které učitelé běžně využívají ve výuce. Zajímalo nás, zda pro žáky se SPU využívají stejné materiály jako pro ostatní žáky ve třídě. Případně, zda materiály pouze upraví nebo žáci se SPU dostávají jiné materiály.

Předpokládali jsme, že učitelé materiály upravují, aby došlo k přizpůsobení schopnostem daného žáka.

Výsledky otázky č. 7

- Neupravuji, dostává jiný materiál ... 10
- Neupravuji, dostává totéž jako ostatní ... 45
- Upravuji ... 45

Očekávání se částečně potvrdilo. Vyšel stejný počet učitelů, kteří materiály upravují a učitelů, kteří nijak materiály neupravují. Zajímavý je výsledek 10 učitelů, kteří žákům dávají jiný materiál než ostatním. Nepředpokládali jsme, že by se našlo tolik učitelů, kteří dávají jiné materiály k práci, když se jedná o hromadnou výuku.

Graf 7: otázka č. 7

8. 8. Pokud jste v otázce č. 7 odpověděl/a "Upravuji", vyberte, prosím z následujících možností. (Jinak můžete otázku přeskočit.)

Zaškrtněte všechny platné možnosti.

- Úprava velikosti písma.
- Úprava řádkování.
- Zvýraznění klíčových slov v textu.
- Přizpůsobení délky textu.
- Jiné: _____

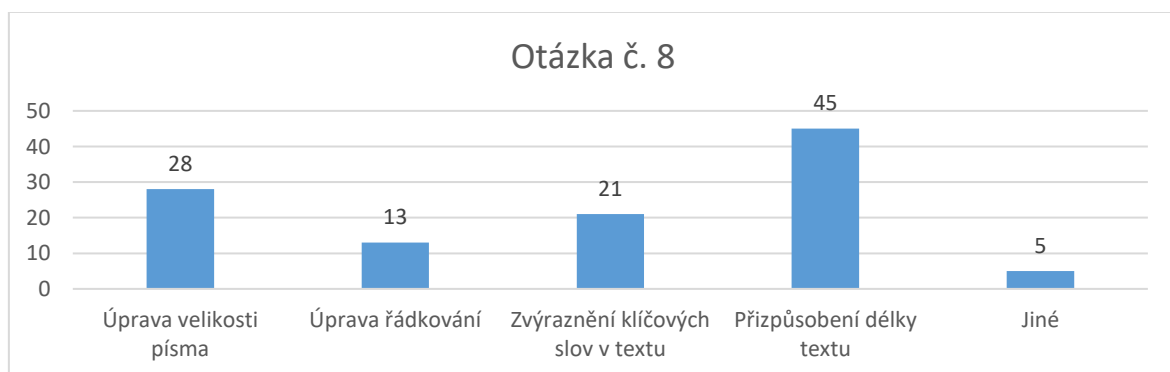
Otázka č. 8

Tato otázka byla doplňující k předchozí otázce. Zajímalo nás, pokud učitelé materiály žákům upraví, tak v jaké míře. Zda například učitel pouze vybere některé otázky žákovi a jiné žák může vynechat nebo materiály upravuje více.

Výsledky otázky č. 8

▪ Úprava velikosti písma ... 28	▪ Jiné:
▪ Úprava řádkování ... 13	Vyplňování pouze hlavních otázek ... 3
▪ Zvýraznění klíčových slov v textu ... 21	Zadávání práce po částech ... 1
▪ Přizpůsobení délky textu ... 45	Společné čtení učitele a žáka ... 1

Všichni učitelé odpověděli, že přizpůsobují délku textu. Čtení je pro žáky se SPU velice náročné, proto je pochopitelné, že učitelé dávají kratší texty k práci. Žáci s dysgrafií potřebují větší prostor a je proto vhodné upravit velikost písma a prostoru na odpovědi. Velikost písma upravuje 28 učitelů ze 45. Pouze 3 učitelé dodali, že nechávají žáky vypracovat hlavní otázky a vedlejší nedělají.

Graf 8: otázka č. 8

9. 9. Používáte pro žáka se SPU speciální učebnice či pracovní sešity? *

Označte jen jednu elipsu.

- Ne, má stejné učebnice a sešity jako ostatní ve třídě.
- Ano, vždy používá jiné učebnice či pracovní sešity než ostatní.
- Ano, používá někdy speciální učebnice a někdy učebnice jako ostatní.

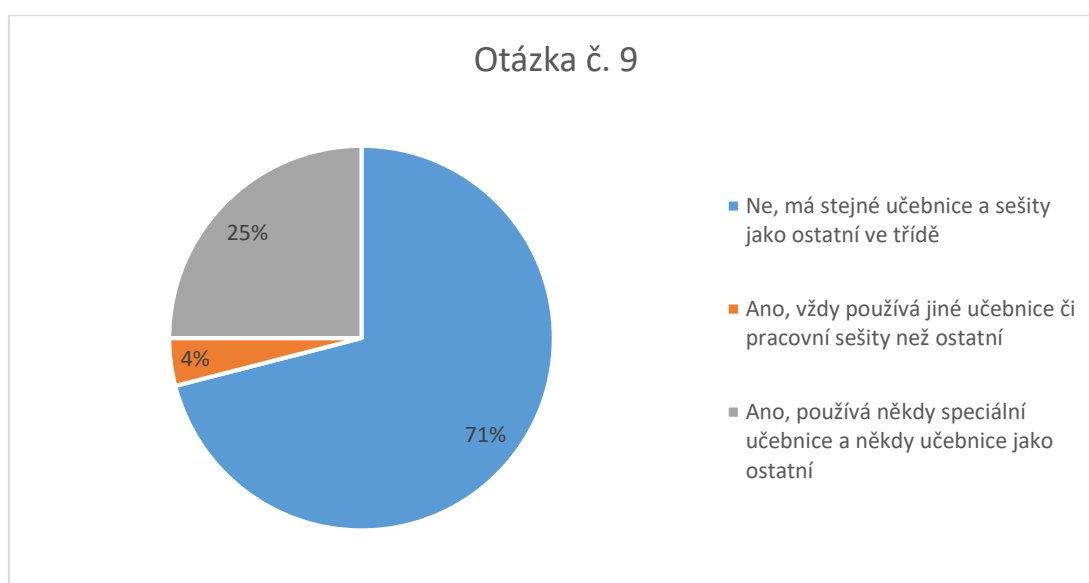
Otázka č. 9

Otázka se stále věnuje poskytovaným materiálům. Zajímalo nás, zda učitelé využívají speciální učebnice a pracovní sešity, které jsou určeny žákům se SPU. Nabídli jsme i variantu, že dochází ke kombinování běžných učebnic a speciálních učebnic. U této možnosti jsme očekávali nejvyšší čísla v odpovědích.

Výsledky otázky č. 9

- Ne, má stejné učebnice a sešity jako ostatní ve třídě ... 71
- Ano, vždy používá jiné učebnice či pracovní sešity než ostatní ... 4
- Ano, používá někdy speciální učebnice a někdy učebnice jako ostatní ... 25

Naše předpoklady se nevyplnily. Žáci pracují se stejnými učebnicemi jako ostatní spolužáci. Jedna čtvrtina žáků pracuje se společnými učebnicemi a zároveň i s odlišnými. Pouze 4 % žáků mají jiné učebnice než ostatní žáci.

Graf 9: otázka č. 9

10. 10. Které pomůcky využíváte v hodinách ČJ při práci se žáky se SPU? (vice
možností výběru) *

Zaškrtněte všechny platné možnosti.

- Speciální učebnice a pracovní sešity pro žáky s dyslexií.
- Interaktivní programy do počítače či tabletu.
- Bzučák.
- Čtecí okénko.
- Logico Piccolo a jiné didaktické hry.
- Přehledy učiva.
- Sady na úchop tužky.
- Jiné: _____

Otázka č. 10

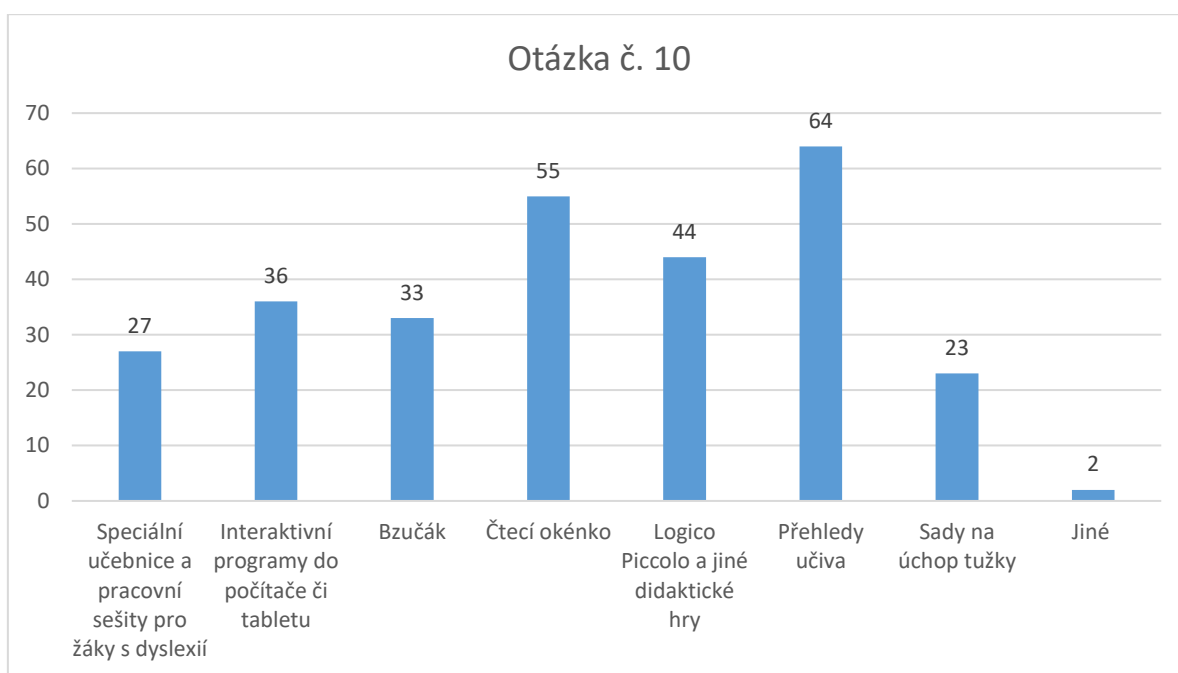
Toto otázka se věnuje pomůckám, které učitelé využívají v hodinách při práci se žáky se SPU. Snažili jsme se dát na výběr pomůcky jak pro poruchy čtení, tak pro poruchy psaní, abychom měli základní výčet pomůcek.

Výsledky otázky č. 10

- Speciální učebnice a pracovní sešity pro žáky s dyslexií ...27
- Interaktivní programy do počítače či tabletu ... 36
- Bzučák ... 33
- Čtecí okénko ... 55
- Logico Piccolo a jiné didaktické hry ... 44
- Přehledy učiva ... 64
- Sady na úchop tužky ... 23
- Jiné:
Některé ano, ale jen na individuálním doučování ... 1
Montessori materiály ... 1

Nejvíce využívají učitelé přehledy učiva – 64 %. Je to běžná a praktická pomůcka, kterou mohou mít žáci na lavici. Více než polovina využívá pro žáky čtecí okénko.

Stále více jsou využívány ve výuce počítače, proto jsme očekávali vyšší procento odpovědí u možnosti – interaktivní programy do počítače či tabletu. Tuto možnost využívá 36 % z dotázaných učitelů. Zajímavá byla také doplňující odpověď, kdy žák pomůcky využívá, ale jen na individuálním doučování s žákem. V hromadné výuce nikoliv.

Graf 10: otázka č. 10

11. 11. Využíváte při práci se žáky se SPU v českém jazyce moderní technologie, *
které zbytek třídy nepoužívá? (Práce se speciálními aplikacemi, řešení úkolů
na tabletu místo pracovního sešitu či sešitu apod.)

Označte jen jednu elipsu.

ano

ne

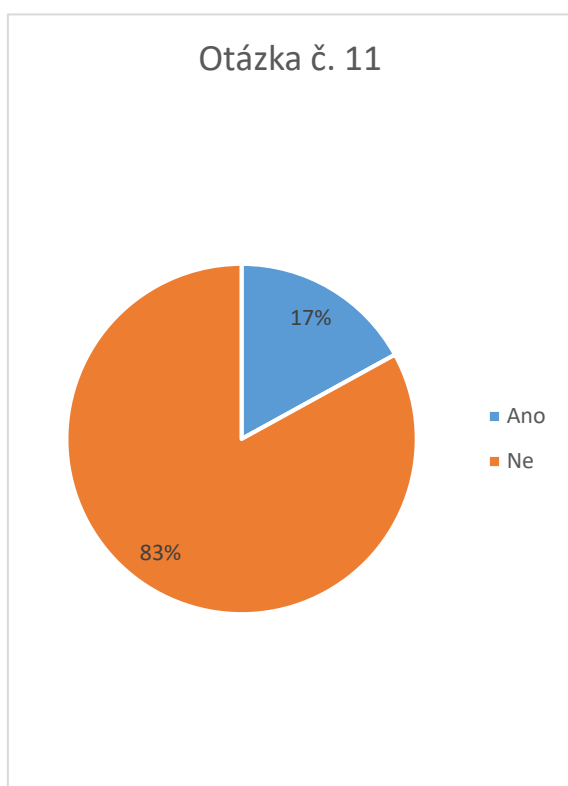
Otázka č. 11

Moderní technologie stále více vstupují do výuky, proto nás zajímalo, zda využívají učitelé moderní technologie při práci s žáky se SPU. Otázka s výběrem odpovědí ANO x NE.

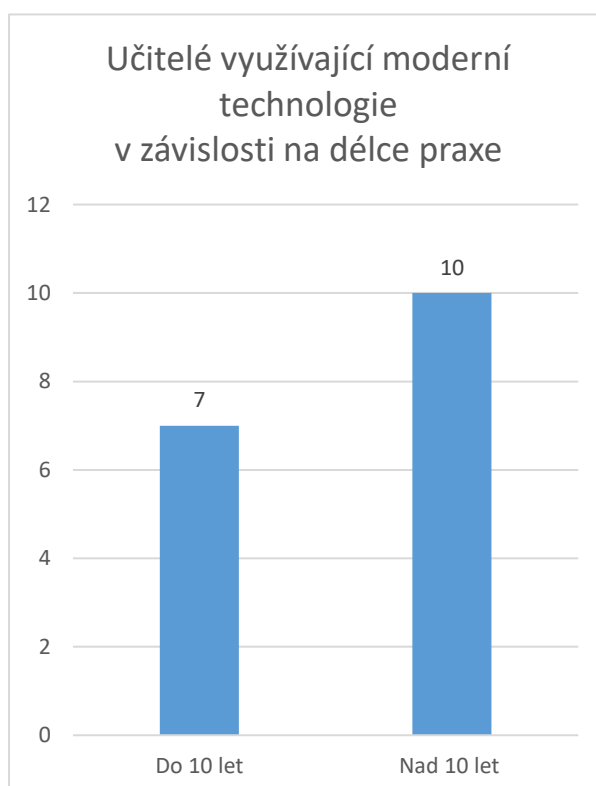
Výsledky otázky č. 11

- Ano ... 17
- Ne ... 83

Většina učitelů neuvžívá moderní technologie ve společném vyučování. Ze 17 učitelů, kteří využívají moderní technologie ve společné výuce, je 7 s praxí do 10 let a 10 s praxí nad 10 let.

Graf 12: otázka č. 11

Graf 11: otázka č. 11 - délka praxe

12. 12. Pokud jste v otázce č. 11 odpověděl/a "ano", napište prosím, jak konkrétně využíváte moderní technologie.

Otázka č. 12

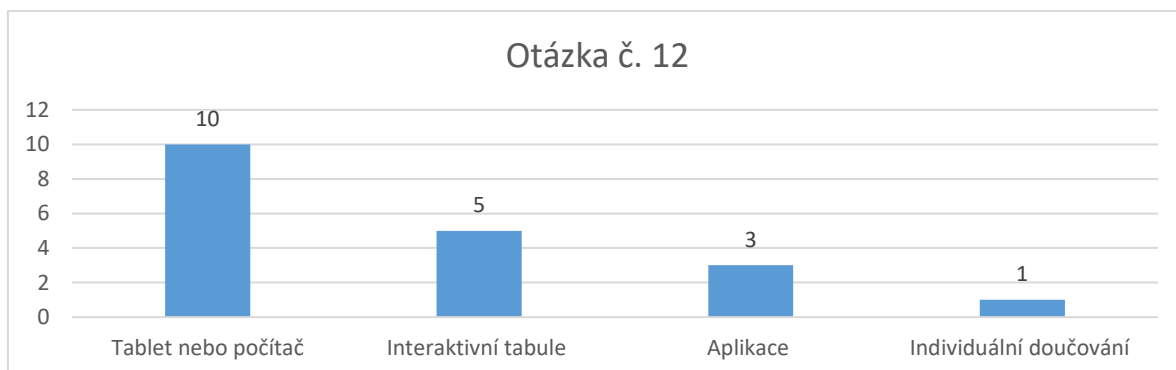
Jedná se o doplňující otázku k předchozí. Jestliže učitelé využívají moderní technologie, zajímalo nás jaké a jakým způsobem. Zda například umožňují zápis místo sešitu do tabletu či počítače nebo i jiným způsobem. Otázka s volnou možností odpovědi.

Výsledky otázky č. 12

Podobné odpovědi jsme dali do stejné skupiny a vyšla nám tato čísla:

- Tablet nebo počítač ... 10
- Řešení na interaktivní tabuli a ostatní do sešitu ... 5
- Aplikace wordwall, learningsapp, Včelka, Alfbook ... 3
- Individuálně při doučování ... 1

Dle našich očekávání se nejčastěji jedná o využití tabletu či počítače. Druhou nejčastější možností je řešení úkolu na interaktivní tabuli, během toho, co ostatní žáci pracují do sešitu. Případně nastává i možnost, když celá třída píše delší texty, tak žák procvičuje učivo na interaktivní tabuli. Jedna odpověď se týkala individuálního doučování – technologie využívají v rámci doučování, ale během společné výuky nikoliv.

Graf 13: otázka č. 12

13. 13. Kde hledáte pomoc, jak odborně pracovat se žáky se SPU? (vice možností * výběru)

Zaškrtněte všechny platné možnosti.

- Nikde.
- Tištěná literatura.
- Školení, kurzy, webináře.
- Výchovný poradce, školní speciální pedagog, školní psycholog.
- Poradenské pracoviště, kde byl žák vyšetřen.
- Jiní pedagogové.
- Internetové zdroje a sociální sítě.
- Jiné: _____

Otázka č. 13

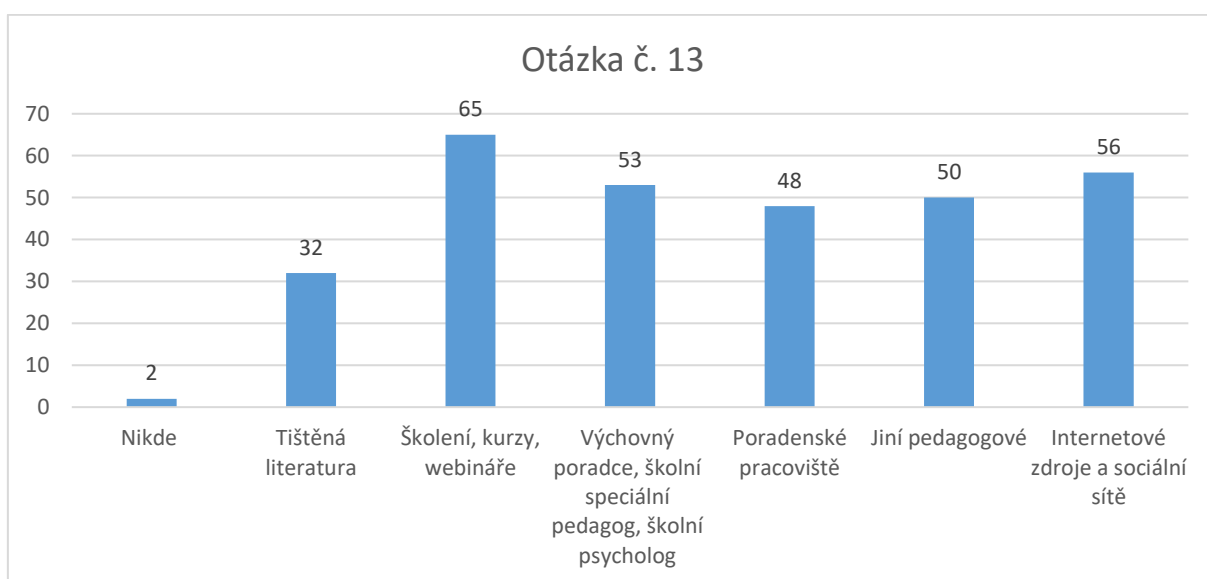
Otázka se zaměřuje na učitele a možnosti pomoci, při výuce žáků se SPU. Chtěli jsme zjistit, kde učitelé nejčastěji hledají pomoc.

Výsledky otázky č. 13

- Nikde ... 2
- Tištěná literatura ... 32
- Školení, kurzy, webináře ... 65
- Výchovný poradce, školní speciální pedagog, školní psycholog ... 53
- Poradenské pracoviště, kde byl žák vyšetřen ... 48
- Jiní pedagogové ... 50
- Internetové zdroje a sociální sítě ... 56
- Jiné ... 0

Odpovědi se rozložily v podobném čísle do všech možností. Nejčastěji pedagogové využívají různá školení, kurzy či webináře. Přes polovinu dotazovaných konzultuje pomoc s výchovným poradcem, školním speciálním pedagogem nebo školním psychologem. Podobně jsou na tom i konzultace s jinými pedagogy – zde mohou patřit kolegové, kteří mají jiné zkušenosti s žáky se SPU. Často také pedagogové hledají pomoc na internetu. Na poradenské pracoviště, kde byl žák vyšetřen a tudíž by měli dobře znát jeho individuální možnosti a schopnosti, se učitelé obrací také ve velké míře. Bylo to pozitivní zjištění. Nejméně bohužel učitelé využívají tištěnou literaturu.

Dva učitelé ztrhli možnost nikde. Jeden z nich má vystudovaný obor učitelství pro 1. stupeň a druhý má vystudovaný obor učitelství pro 1. stupeň a speciální pedagogiku. Nelze tedy určit, zda vystudovaný obor má vliv na vyhledávání další pomoci.

Graf 14: otázka č. 13

14. 14. Máte oblíbené knihy, které Vám pomáhají při práci s žáky se SPU v hodinách ČJ? (Ať už náměty nebo teoretický přístup k těmto žákům). Pokud ano, napište, prosím, o jaké tituly se jedná. *

Otázka č. 14

Tato otázka je zaměřena na tištěnou literaturu. Chtěli jsme zjistit, zda učitelé využívají podobné knihy pro práci s žáky se SPU.

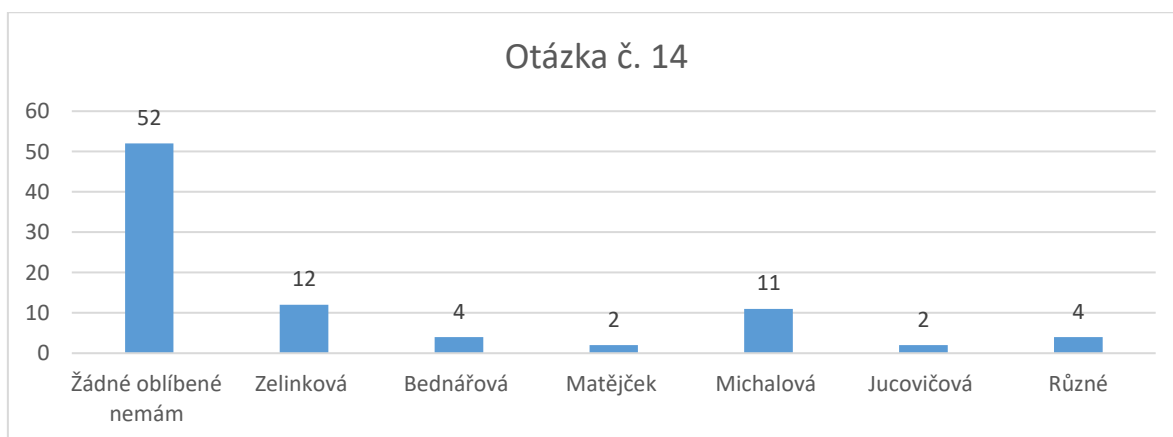
Výsledky otázky č. 14

Pro přehlednější orientaci jsme odpovědi rozdělili podle autorů.

- Žádné oblíbené knihy nemám ... 52
- Olga Zelinková ... 12
- Jiřina Bednářová ... 4
- Zdeněk Matějček ... 2
- Zdeňka Michalová ... 11
- Drahomíra Jucovičová ... 2
- Různé ... 4

Mezi nejčastěji zmiňované autory patří Olga Zelinková. Dále učitelé hojně využívají Dyslektické čítanky od Zdeňky Michalové. Dále se respondenti zmínili o autorech J. Bednářová, Z. Matějček nebo D. Jucovičová – zde již neuváděli konkrétní tituly, ale pouze autora.

Do kategorie různé patří tyto tituly – Když dětem nejde čtení (Stanislava Emmerlingová), Nápravná cvičení pro žáky s SPU (Gošová Věra), Cvičné texty pro pomalejší čtenáře (Zdeněk Martínek), Hrátky s češtinou a literaturou pro 1. stupeň (František Brož, Pavla Brožová).

Graf 15: otázka č. 14

15. Nabízí vaše učitelská knihovna dostatek publikací o práci s žáky se SPU? *

Označte jen jednu elipsu.

ano

ne

Otázka č. 15

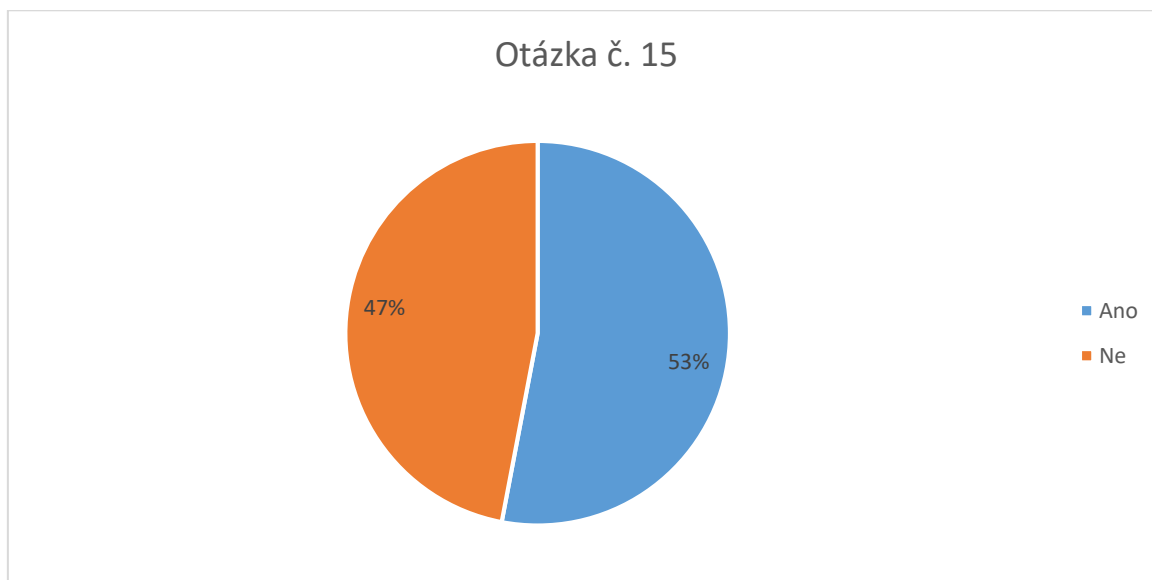
I s touto otázkou jsme zůstali u tištěné literatury. Nyní jsme se zajímali, jak jsou zásobované učitelské knihovny na školách. Jednalo se otázku s výběrem ANO x NE.

Výsledky otázky č. 15

Ano ... 53

Ne ... 47

Rozložení odpovědí je podobné. O něco více respondenti odpověděli, že jejich učitelské knihovny nabízí dostatek publikací. 47 % odpovědělo, že jejich knihovny nenabízí dostatek publikací.

Graf 16: otázka č. 15

16. 16. Jaké tematické zaměření knih, byste ve vaší učitelské knihovně ocenili?
(více možnosti výběru)

Zaškrtněte všechny platné možnosti.

- Praktické náměty na rozvoj zrakového vnímání.
- Praktické náměty na rozvoj sluchového vnímání.
- Praktické náměty na rozvoj grafomotoriky.
- Práce s třídním kolektivem a žákem se SPU.
- K tématu SPU máme dostatek vhodných knih.
- Jiné: _____

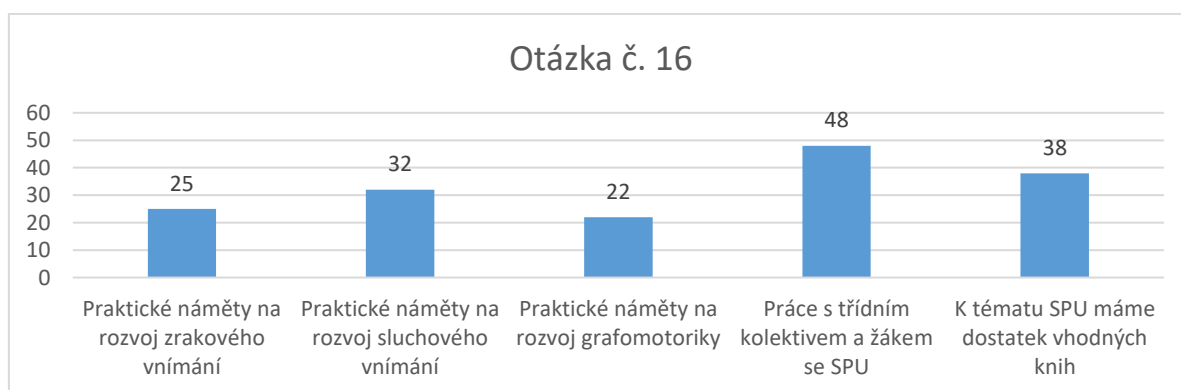
Otázka č. 16

Otázka je propojena s předchozí. Zajímalo nás, jaké knihy by učitelé ocenili v jejich učitelské knihovně. Předpokládali jsme, že učitelé ocení více knih, které budou zaměřené na praktické tipy a rady do výuky, proto jsme hlavně zařadili tyto možnosti výběru.

Výsledky otázky č. 16

- Praktické náměty na rozvoj zrakového vnímání ... 25
- Praktické náměty na rozvoj sluchového vnímání ... 32
- Praktické náměty na rozvoj grafomotoriky ... 22
- Práce s třídním kolektivem a žákem se SPU ... 48
- K tématu SPU máme dostatek vhodných knih ... 38

Nejvíce by učitelé ocenili knihy, které jsou zaměřené na práci s třídním kolektivem a žákem se SPU. Velká část učitelů vybrala možnost, že jejich knihovny nabízí dostatek vhodných knih. Z knih, které by se zaměřovaly na rozvoj vnímání, by učitelé nejvíce ocenili zaměření na sluchové vnímání.

Graf 17: otázka č. 16

17. 17. Používáte k hledání námětů do výuky nebo odborných článků některý z těchto portálů? Případně doplňte, který využíváte. (více možností výběru) *

Zaškrtněte všechny platné možnosti.

- RVP.cz
- zelinkova.cz
- didaktikamj.upol.cz
- uciteleucitelum.cz
- ucitelnice.cz
- logosik.cz
- Jiné: _____

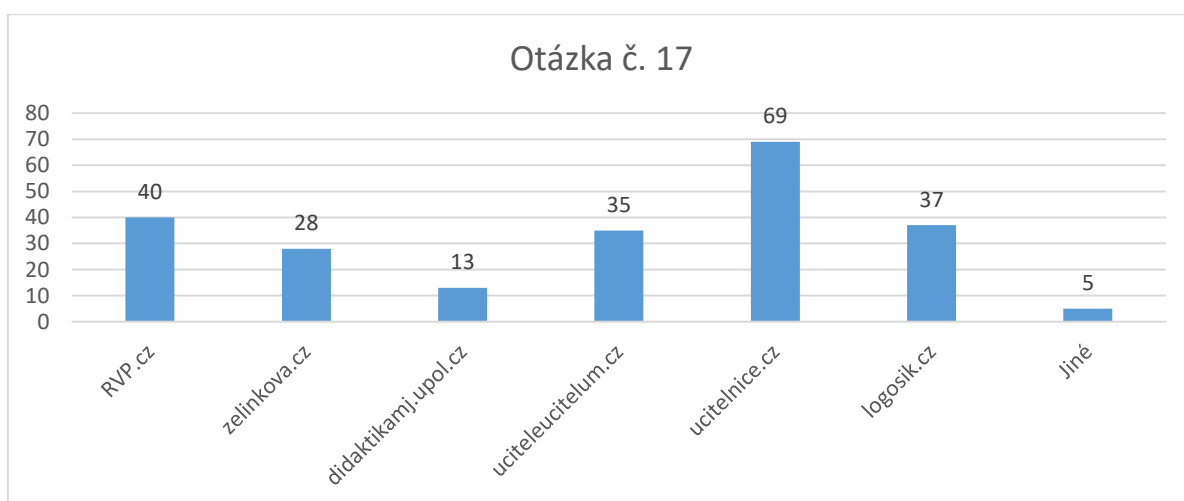
Otázka č. 17

Jedná se o poslední otázku, která se věnuje pomocné literatuře pro učitele. Tentokrát je zaměřena na internetové portály.

Výsledky otázky č. 17

- RVP.cz ... 40
- zelinkova.cz ... 28
- didaktikamj.upol.cz ... 13
- uciteleucitelum.cz ... 35
- ucitelnice.cz ... 69
- logosik.cz ... 37
- Jiné:
  - cz.pinterest.com ... 2
  - sociální sítě ... 1
  - wordwall.net ... 2

Velká část učitelů si vybrala z nabízených možností. Nejčastěji využívaný je portál ucitelnice.cz. Z námi nabízených možností je nejméně využívaný portál didaktikamj.upol.cz.

Graf 18: otázka č. 17

18. 18. Místo pro Vaše připomínky k tématu - Žák se SPU v hodině českého jazyka.

Otázka č. 18

Poslední otázka nabízí prostor pro případné připomínky k tématu.

Výsledky otázky č. 18

Vlastní názor k tématu napsali 4 učitelé. Dovolíme si odpovědi citovat.

„Při práci se žákem hodně záleží na jeho snaze a zapojení rodiny. Mám žáka ve 4. třídě, který prostě chce, snaží se a rozdíl mezi ním a zbytkem třídy je minimální.“

„Každé dítě je jiné, nikdy nevyužívám stejné pomůcky, vždy vybírám podle individuality dítěte.“

„V dnešní době to není žádný problém. Tedy, pokud funguje rodina. Škola sama nic nezmůže.“

„Před 15 lety bylo mnoho žáků se SPU, dnes již minimum. Všichni jsou autisté.“

Učitelé se shodují, že velká část práce je na rodině žáka se SPU. Práci s žákem se SPU hodně ovlivňuje i individualita dítěte.

4.3 Vyhodnocení výzkumného šetření

Dotazník byl zaměřen na výuku žáků se SPU v běžné třídě při hromadném vyučování. Řešili jsme otázky týkající se jak přístupu učitele k žákům, tak i pomůcky pro žáky nebo oblasti, kde učitelé nejčastěji vyhledávají pomoc k výuce těchto žáků. Vycházeli jsme ze vzorku 100 respondentů.

Předpoklad č. 1 – Předpokládáme, že učitelé využívají pro žáky se SPU upravené materiály (pracovní sešity, učebnice, listy navíc apod.). Pro tento předpoklad byly v dotazníku určeny otázky 7, 8 a 9.

Podle získaných dat z odpovědí je zajímavostí, že 10 % učitelů neupravuje žákům materiály, ale dostávají jiné materiály. Je to pro učitele mnohem náročnější na přípravu, pokud žákovi vytváří jiné materiály pro společnou výuku. Bohužel, někdy nelze používané materiály dostatečně přizpůsobit schopnostem daného žáka a jiná možnost než jiný materiál nezbývá.

Jak jsme již psali, nejčastější úprava materiálů je přizpůsobení délky textu. Co se týče speciálních pracovních sešitů a učebnic, do hromadné výuky nejsou dle našeho názoru úplně ideální, protože zbytek třídy by pracoval podle jiných učebnic. I tak odpověděli 4 učitelé, že jejich žáci využívají vždy jiné učebnice či sešity. Jak taková výuka probíhá z hlediska organizace, by mohlo být předmětem dalšího zkoumání.

Na základě odpovědí jsme se dozvěděli, že 45 % učitelů materiály upravuje. Není to tedy většina, proto nelze předpoklad potvrdit.

Předpoklad č. 2 – Předpokládáme, že pokud je ve třídě žák se SPU ovlivňuje to výběr metod pro práci se třídou (přístup, metody výuky). Pro tento předpoklad byly v dotazníku určeny otázky 4, 5 a 6.

Podle získaných dat, u 61 % učitelů ovlivňuje přítomnost žáka se SPU výběr metod pro výuku. Při volbě metod nejvíce využívají komplexní a aktivizující metody, které více zapojují žáky do procesu výuky. Žák se stává aktivním, samostatným jedincem a rozvíjí svoji osobnost. Učí se také spolupracovat s ostatními spolužáky a více se začleňuje do kolektivu. To je pro žáky se SPU velmi důležité, aby nezískali pocit, že nepatří do kolektivu, když se jim např. ve čtení nedaří. Je tedy pozitivní, že tyto metody jsou hojně využívány.

Na základě odpovědí můžeme potvrdit, že přítomnost žáka se SPU ve třídě ovlivňuje výběr metod pro práci se třídou.

Předpoklad č. 3 – Předpokládáme, že v hodinách ČJ musí pedagog využít konkrétní pomůcky pro žáka se SPU. Pro tento předpoklad byla určena otázka č. 10.

Během výuky učitelé často využívají různé pomůcky. Nás zajímalo, zda využívají pro žáky se SPU nějaké konkrétní či speciální pomůcky do hodin českého jazyka. Učitelé se shodli na přehledech učiva, čtecím okénku a různých didaktických hrách. Přehledy učiva nejsou primárně určeny žákům se SPU, ale čtecí okénka ano. Na základě těchto odpovědí nelze jednoznačně potvrdit, že by učitelé využívali konkrétní pomůcky pro žáka se SPU. Učitelé pomůcky využívají, ale spíše v menší míře.

Předpoklad č. 4 – Předpokládáme, že pedagogové s praxí nad 10 let využívají moderní technologie při výuce ČJ v menší míře než jejich kolegové s praxí do 10 let. Pro tento předpoklad byly určeny otázky 11 a 12.

Technologie ve školství zaujímají čím dál tím větší prostor. Očekávali jsme, že mladší učitelé budou více využívat moderní technologie pro výuku žáků se SPU. Dle našeho vzorku pouze 17 učitelů ze 100 využívá moderní technologie při výuce. Z těchto 17 je 10 učitelů s praxí nad 10 let.

Na základě menšího vzorku respondentů předpoklad nelze potvrdit. Nelze jej tedy obecně shrnout na celou učitelskou populaci.

Předpoklad č. 5 – Předpokládáme, že učitelé nejvíce využívají pomoc při výuce žáků se SPU od odborných pracovišť a odborníků na svém pracovišti (PPP, SPC, speciální pedagog, výchovný poradce). Pro tento předpoklad byly určeny otázky 13 – 17.

Jako první se obvykle obrátíme na kolegy, které máme nejbližší. Proto jsme předpokládali, že nejvíce se pedagogové obrací s pomocí jak pracovat s žáky se SPU na speciální pedagogy na škole či jiné odborníky a odborná pracoviště. Opak je ale pravdou. Zjistili jsme, že nejvíce učitelé čerpají ze školení a podobných aktivit. Na druhém místě jsou pak

internetové zdroje a sociální sítě. Až třetí místo zaujímají výchovní poradci, školní speciální pedagog či školní psycholog.

Ptali jsme se také, jaké knihy by ocenili v jejich učitelské knihovně. Nejčastěji by využili knihy se zaměřením na třídní kolektiv a žáka se SPU. Na knižním trhu není velké množství knih s touto problematikou, ale dle našeho malého průzkumu by byly žádané.

Je zajímavé, že přímo ve vyučování s žáky učitelé moderní technologie nevyužívají v tak velké míře jako sami pro vyhledávání informací.

Na základě odpovědí předpoklad č. 5 vyvracíme.

Abychom to shrnuli, učitelé vědí, na koho se obrátit, či v jaké literatuře najít pomoc při práci s žáky se SPU. Bohužel společná výuka často nepřináší dostatek prostoru, aby mohly být dané pomůcky využity. Vždy ale záleží na individuálním přístupu žáka se SPU ke vzdělávání.

Přítomnost žáků, kteří mají SPU, a jsou vyučováni v běžné třídě základní školy, ovlivňuje přístup učitele k vyučovacímú procesu. Náš hlavní cíl práce byl tedy potvrzen.

5 Diskuze

V předposlední kapitole si porovnáme výsledky naší diplomové práce s jinými výzkumy. Podařilo se nám najít dvě diplomové práce, které mají velmi podobné téma.

První je diplomová práce od Petry Světlíkové z roku 2020. Ve své výzkumu zjišťovala odpověď na otázku: „*Jaký je proces péče o žáka se specifickými poruchami učení ze strany třídního učitele na 1. stupni základní školy v hodinách českého jazyka?*“ (Světlíková, 2020)

Výzkum prováděla kvalitativní metodou, pomocí strukturovaného dotazníku. Respondentky byly učitelky 1. stupně. Otázky byly rozděleny do sedmi okruhů, z nichž poslední okruh se věnuje specifickým poruchám učení přímo v českém jazyce. Všechny respondentky se shodly, že SPU zasahují do českého jazyka a také do všech dalších předmětů, kde je nutná práce s textem. V závěru autorka uvádí, že přístup dotazovaných učitelek k žákům se SPU většinou vychází z osobních zkušeností.

V naší práci jsme se také zjistili, že přístup k žákům je individuální, ale učitelé znají a ví, na koho se obrátit. Případně, kde jinde pomoc hledat.

Druhá diplomová práce je od Anny Kalcovské z roku 2016. Jejím výzkumným cílem bylo zjistit odpověď na otázku: „*Jaké jsou možnosti podpory žáka se specifickými poruchami učení ze strany učitele na 1. stupni základní školy.*“ (Kalcovská, 2016) Na rozdíl od našeho výzkumu se více zaměřuje na konkrétní pomoc pro žáka. My se více zajíme o to, kde pomoc mohou najít učitelé.

K výzkumu využila metodu polostrukturovaných rozhovorů učitelů 1. stupně, doplněné o anketu. Pomocí ankety před rozhovory zjistila, že žáci, kteří mají individuální vzdělávací plán, jsou pro ně ve třídě spíše zátěží. Autorka se v rozhovorech zaměřila i na konkrétní podpůrná opatření, která u žáků se SPU využívají a nejčastěji to jsou: krácení diktátů a dalších textů pro práci. V našem výzkumu jsme také zjistili, že učitelé často krátí texty pro práci nebo jinak upravují.

Na jednom faktu se shodli všichni respondenti z výzkumů a to, že práce se žáky se SPU není jednoduchá a je důležitá podpora rodiny. Pokud učitelé vidí snahu ze strany nejen žáka, ale i rodiny, lépe se pak žák začlení do kolektivu a celkově do výuky.

6 Závěr

Diplomová práce byla zaměřena na kompetence učitelů při výuce žáků se SPU v českém jazyce. Cílem empirické části bylo zjistit, zda přítomnost žáků se SPU v běžné třídě ZŠ ovlivňuje přístup učitele k vyučovacímu procesu. Dílčím cílem bylo také zjistit, do jaké míry jsou učitelé seznámeni s různými zdroji a technikami výuky pro žáky se SPU a zda je používají. Chtěli jsme analyzovat, jaké možnosti mají učitelé českého jazyka při výuce žáků se SPU při společném vyučování.

V teoretické části jsme vymezili základní problematiku specifických poruch učení – příčiny, diagnostika, vymezení jednotlivých poruch. Dále jsme se zaměřili na zdroje, ze kterých mohou učitelé čerpat nejen inspiraci do výuky, ale také teoretickou literaturu, ve které se dozví důležité informace o SPU. V poslední části jsme se věnovali výuce českého jazyka na 1. stupni ZŠ a jak do výuky začlenit žáka se SPU. Převážně jsme se věnovali metodám a pomůckám.

Pomocí dotazníku jsme zjišťovali, jak učitelé na 1. stupni ZŠ pracují s žákem se SPU v hodinách ČJ. Zvolili jsme pět předpokladů, ke kterým jsme hledali odpovědi. Na základě 100 vyplněných dotazníků se nám podařilo potvrdit pouze předpoklad č. 2, který potvrzuje naši hlavní výzkumnou otázku. Další předpoklady jsme vyvrátili, neboť byly v rozporu s odpověďmi z dotazníků. V souvislosti s dotazníky je potřeba zmínit, že se jednalo o menší vzorek a některé předpoklady nelze zobecnit na celou učitelskou populaci.

Učitelé mají přehled o pomůckách, metodách i formách výuky, které jsou vhodné pro žáky se SPU, ale při společné výuce nelze vždy tyto pomůcky využít. Při individuální výuce ano.

Český jazyk je náročný, ale krásný předmět. Pro žáky se SPU je náročnost dvojitá. Chtěli jsme zjistit, jak učitelé využívají pomůcky a různé metody při výuce těchto žáků a jaká je jejich dostupnost. Zároveň jsme se snažili shrnout různé pomůcky, které by mohly výuku českého jazyka ulehčit.

Četnost žáků se SPU je velká a věřím, že se nám podařilo shrnout alespoň základní pomůcky, literaturu a metody, které mohou pomoci nejen učitelům, ale i rodičům žáků se SPU.

Použitá literatura

Knižní zdroje

- ČECHOVÁ, Marie a Vlastimil STYBLÍK. *Čeština a její vyučování: didaktika českého jazyka pro učitele základních a středních škol a studenty učitelství*. Praha: SPN - pedagogické nakladatelství, 1998. ISBN 80-85937-47-6.
- FILOVÁ, Hana. *Vybrané kapitoly z obecné didaktiky*. Brno: Masarykova univerzita, 1996. ISBN 80-210-1308-7.
- GRECMANOVÁ, Helena, Eva URBANOVSKÁ a Drahomíra HOLOUŠOVÁ. *Obecná pedagogika*. Olomouc: Hanex, [1998]. Edukace (Hanex). ISBN 80-85783-20-7.
- JUCOVIČOVÁ, Drahomíra. *Specifické poruchy učení a chování*. V Praze: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, 2014. ISBN 978-80-7290-657-4.
- KALCOVSKÁ, Anna. *Přístup učitelů k žákům se specifickými poruchami učení na 1. stupni základní školy* [online]. Brno, 2017 [cit. 2022-05-21]. Dostupné z: <https://is.muni.cz/th/y0b72/>. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Pedagogická fakulta. Vedoucí práce Lenka GAJZLEROVÁ.
- KAMIŠ, Karel a Marie HANZOVÁ. *Didaktika českého jazyka a literatury*. Vydání I. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2016. ISBN 978-80-7452-124-9.
- KREJČOVÁ, Lenka a BODNÁROVÁ Zuzana. *Specifické poruchy učení: dyslexie, dysgrafie, dysortografie*. Brno: Edika, 2014. Rádce pro rodiče a učitele. ISBN 978-80-266-0600-0.
- MAŇÁK, Josef. *Nárys didaktiky*. 3. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2003. ISBN 80-210-3123-9.
- MATĚJČEK, Zdeněk. *Dyslexie: specifické poruchy čtení*. 3. upr. a rozšíř. vyd. Jinočany: H & H, 1995. ISBN 80-85787-27-x.
- MICHALOVÁ, Zdeňka. *Shody a rozdíly: pracovní listy zaměřené na rozvoj: zrakové diferenciacce, zrakové analýzy a syntézy, zrakové paměti, rozlišování figury a pozadí, rozlišování reverzních figur, cvičení očních ...* Ilustroval Arna JURAČKOVÁ. Havlíčkův Brod: Tobiáš, 1998. ISBN 80-85808-60-9.

- MICHALOVÁ, Zdeňka. *Vybrané kapitoly z problematiky specifických poruch učení*. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2008. ISBN 978-80-7372-318-7.
- NELEŠOVSKÁ, Alena a Hana SPÁČILOVÁ. *Didaktika primární školy*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2005, 254 s. ISBN 8024412365.
- PRŮCHA, Jan, Eliška WALTEROVÁ a Jiří MAREŠ. *Pedagogický slovník*. 7., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0403-9.
- POKORNÁ, Věra. *Rozvoj vnímání a poznávání*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-794-7.
- POKORNÁ, Věra. *Teorie, diagnostika a náprava specifických poruch učení*. Praha: Portál, 1997. ISBN 80-7178-135-5.
- RENOTIÉROVÁ, Marie a Libuše LUDÍKOVÁ. *Speciální pedagogika*. 4. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2006. ISBN 80-244-1475-9.
- SVĚTLÍKOVÁ, Petra. *Přístupy pedagogů ke vzdělávání žáků se specifickými poruchami učení na 1. stupni základní školy v hodinách českého jazyka* [online]. Brno, 2020 [cit. 2022-05-21]. Dostupné z: <https://is.muni.cz/th/rbmre/>. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Pedagogická fakulta. Vedoucí práce Ivana MÁROVÁ.
- ŠIMONÍK, Oldřich. *Úvod do školní didaktiky*. Brno: MSD, 2003. ISBN 80-86633-04-7.
- ZELINKOVÁ, Olga. *Poruchy učení: dyslexie, dysgrafie, dysortografie, dyskalkulie, dyspraxie, ADHD*. 11. vyd. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-514-1.
- MATĚJČEK, Zdeněk a Marie VÁGNEROVÁ. *Sociální aspekty dyslexie*. Praha: Karolinum, 2006. ISBN 80-246-1173-2.
- SELIKOWITZ, Mark. *Dyslexie a jiné poruchy učení*. Vyd. 1., české. Praha: Grada, 2000. Pro rodiče. ISBN 80-7169-773-7.
- VITÁSKOVÁ, Kateřina. *Specifické poruchy učení pro výchovné pracovníky*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2006, 49 s. Texty k distančnímu vzdělávání v rámci kombinovaného studia. ISBN 80-244-1216-0.

Internetové zdroje

- HALLAHAN, Daniel P. a Cecil D. MERCER. *Learning disabilities: historical perspectives* [online]. 7 [cit. 2022-05-19]. Dostupné z: <http://www.myschoolpsychology.com/wp-content/uploads/2014/02/Hallahan-History-.pdf>.
- Katalog podpůrných opatření [online]. Univerzita Palackého v Olomouci, 2021 [cit. 2021-11-18]. Dostupné z: <http://katalogpo.upol.cz/obecna-cast/personalni-podminky/12-2-3-skolni-specialni-pedagog/>
- MKN-10 2021 [online]. [cit. 2021-12-27]. Dostupné z: <https://mkn10.uzis.cz/>.
- MŠMT [online]. *Školský zákon*. [cit. 2022-02-20]. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/dokumenty-3/skolsky-zakon>.
- Národní ústav pro vzdělávání [online]. 2021 [cit. 2021-11-18]. Dostupné z: <http://www.nuv.cz/t/cleneni-cinnosti-a-poskytovanych-skolskych-poradenskych>.
- *Pedagogicko-psychologická poradna, Nový Jičín, příspěvková organizace: Pomůcky pro výuku a reedukaci* [online]. [cit. 2022-05-21]. Dostupné z: <https://www.pppnj.cz/pro-pedagogy/pomucky-pro-vyuku-a-reedukaci>
- *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání* [online]. Praha: MŠMT, 2017 [cit. 2022-05-16]. Dostupné z: <http://archiv-nuv.npi.cz/t/aktualne-platne-zneni-rvp-zv.html>.
- RVP.cz. *Obecné příklady podpory žáků s SPU ve výuce* [online]. 2017 [cit. 2022-05-19]. Dostupné z: <https://digifolio.rvp.cz/view/view.php?id=13020>.
- *Školní poradenská pracoviště* [online]. [cit. 2022-05-19]. Dostupné z: <http://www.nuv.cz/t/pedagogicko-psychologicke-poradenstvi/skolni-poradenska-pracoviste>.

Seznam zkratek

LD	Learning disabilities
PPP	Pedagogicko-psychologická poradna
SPC	Speciálně pedagogické centrum
SPU	Specifické poruchy učení
SVP	Speciální vzdělávací potřeby
ZŠ	Základní škola

Seznam grafů

Graf 1: otázka č. 1.....	36
Graf 2: otázka č. 2.....	37
Graf 3: otázka č. 3.....	38
Graf 4: otázka č. 4.....	39
Graf 5: otázka č. 5.....	40
Graf 6: otázka č. 6.....	42
Graf 7: otázka č. 7.....	43
Graf 8: otázka č. 8.....	44
Graf 9: otázka č. 9.....	45
Graf 10: otázka č. 10.....	47
Graf 11: otázka č. 11 - délka praxe.....	48
Graf 12: otázka č. 11.....	48
Graf 13: otázka č. 12.....	49
Graf 14: otázka č. 13.....	51
Graf 15: otázka č. 14.....	52
Graf 16: otázka č. 15.....	53
Graf 17: otázka č. 16.....	54
Graf 18: otázka č. 17.....	55

Seznam obrázků

Obrázek 1: Portál RVP.cz (zdroj: https://rvp.cz/).....	17
Obrázek 2: Portál Zelinkova.cz (zdroj: https://www.zelinkova.cz/)	18
Obrázek 3: Portál uciteleucitelum.cz.....	19
Obrázek 4: Portál logosik.cz.....	19
Obrázek 5: portál didaktikamj.upol.cz	20
Obrázek 6: Zelinková-Poruchy učení (zdroj: library.upol.cz).....	21
Obrázek 7: Hník - Hry v českém jazyce (zdroj: library.upol.cz)	21
Obrázek 8: Pokorná - Cvičení pro děti se SPU (zdroj: library.upol.cz)	22
Obrázek 9: Fisher, Cummings - Jak přežít s poruchami učení (zdroj: library.upol.cz).....	22
Obrázek 10: Pokorná - Teorie a náprava... (zdroj: library.upol.cz).....	22
Obrázek 11: textilní písmena (https://www.educaplay.cz/textilne-pismena/).....	30
Obrázek 12: čtecí záložka (https://eshop.dyscentrum.org/dyscentrum/eshop/2-1-POMUCKY)	30
Obrázek 13: kostky - tvrdé a měkké souhlásky (http://www.ppp-ostava.cz/co-mame-delat-kdyz-mame-doma-dite-s-dysortografi/)	31
Obrázek 14: Bzučák (http://www.ppp-ostava.cz/co-mame-delat-kdyz-mame-doma-dite-s-dysortografi/)	31
Obrázek 15: destičky písmena a číslice (www.agatinsvet.cz/didakticka-desticka-s-pocitanim-pismeny-a-cislicemi)	31
Obrázek 16: násadka (https://eshop.dyscentrum.org/dyscentrum/e-search?q=n%C3%A1stavec&x=0&y=0&qm=2)	31
Obrázek 17: Méd'a čte (https://www.pachner.cz/vyukove-programy-95k/poruchy-uceni-inkluze-21k/dyslexie-146k/meda-cte-513p).....	32
Obrázek 18: DysCom (https://www.pachner.cz/vyukove-programy-95k/poruchy-uceni-inkluze-21k/dyslexie-146k/dyscom-111-51p).....	32

Seznam příloh

Příloha č. 1 – Paragraf 16 Školského zákona

Příloha č. 2 – Úvodní ustanovení vyhlášky 27/2016

Příloha č. 3 – Dotazník

Přílohy

Příloha č. 1 – Paragraf 16 Školského zákona (dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-561>)

Vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů nadaných

§ 16

Podpora vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami

(1) Dítětem, žákem a studentem se speciálními vzdělávacími potřebami se rozumí osoba, která k naplnění svých vzdělávacích možností nebo k uplatnění nebo užívání svých práv na rovnoprávném základě s ostatními potřebuje poskytnutí podpůrných opatření. Podpůrnými opatřeními se rozumí nezbytné úpravy ve vzdělávání a školských službách odpovídající zdravotnímu stavu, kulturnímu prostředí nebo jiným životním podmínkám dítěte, žáka nebo studenta. Děti, žáci a studenti se speciálními vzdělávacími potřebami mají právo na bezplatné poskytování podpůrných opatření školou a školským zařízením.

(2) Podpůrná opatření spočívají v

- a) poradenské pomoci školy a školského poradenského zařízení,
- b) úpravě organizace, obsahu, hodnocení, forem a metod vzdělávání a školských služeb, včetně zabezpečení výuky předmětů speciálně pedagogické péče a včetně prodloužení délky středního nebo vyššího odborného vzdělávání až o dva roky,
- c) úpravě podmínek přijímání ke vzdělávání a ukončování vzdělávání,
- d) použití kompenzačních pomůcek, speciálních učebnic a speciálních učebních pomůcek, využívání komunikačních systémů neslyšících a hluchoslepých osob^{11a}), Braillova písma a podpůrných nebo náhradních komunikačních systémů,
- e) úpravě očekávaných výstupů vzdělávání v mezích stanovených rámcovými vzdělávacími programy a akreditovanými vzdělávacími programy,
- f) vzdělávání podle individuálního vzdělávacího plánu,
- g) využití asistenta pedagoga,
- h) využití dalšího pedagogického pracovníka, tlumočnicka českého znakového jazyka, přepisovatele pro neslyšící nebo možnosti působení osob poskytujících dítěti, žákovi nebo studentovi po dobu jeho pobytu ve škole nebo školském zařízení podporu podle zvláštních právních předpisů, nebo
- i) poskytování vzdělávání nebo školských služeb v prostorách stavebně nebo technicky upravených.

(3) Podpůrná opatření podle odstavce 2 se člení do pěti stupňů podle organizační, pedagogické a finanční náročnosti. Podpůrná opatření různých druhů nebo stupňů lze kombinovat. Podpůrná opatření vyššího stupně lze použít, shledá-li školské poradenské zařízení, že vzhledem k povaze speciálních vzdělávacích potřeb dítěte, žáka nebo studenta nebo k průběhu a výsledkům poskytování dosavadních podpůrných opatření by podpůrná opatření nižšího stupně nepostačovala k naplňování vzdělávacích možností dítěte, žáka nebo studenta a k uplatnění jeho práva na vzdělávání. Začlenění podpůrných opatření do jednotlivých stupňů stanoví prováděcí právní předpis.

(4) Podpůrná opatření prvního stupně uplatňuje škola nebo školské zařízení i bez doporučení školského poradenského zařízení. Podpůrná opatření druhého až pátého stupně lze uplatnit pouze s doporučením školského poradenského zařízení. Škola nebo školské zařízení může místo doporučeného podpůrného opatření přijmout po projednání s příslušným školským poradenským zařízením a s předchozím písemným informovaným souhlasem zletilého žáka, studenta nebo zákonného zástupce dítěte nebo žáka jiné podpůrné opatření stejného stupně, pokud to neodporuje zájmu dítěte, žáka nebo studenta.

(5) Podmínkou poskytování podpůrného opatření druhého až pátého stupně školou nebo školským zařízením je vždy předchozí písemný informovaný souhlas zletilého žáka, studenta nebo zákonného zástupce dítěte nebo žáka.

(6) Podpůrné opatření druhého až pátého stupně přestane škola nebo školské zařízení po projednání se zletilým žákem, studentem nebo zákonným zástupcem dítěte nebo žáka poskytovat, pokud z doporučení školského poradenského zařízení vyplývá, že podpůrné opatření již není nezbytné.

(7) Podpůrná opatření při vzdělávání dítěte, žáka a studenta, který nemůže vnímat řeč sluchem, se volí tak, aby bylo zajištěno vzdělávání v komunikačním systému neslyšících a hluchoslepých osob, který odpovídá potřebám dítěte, žáka nebo studenta. Žákům a studentům vzdělávaným v českém znakovém jazyce se souběžně poskytuje vzdělávání také v psaném českém jazyce, přičemž znalost českého jazyka si tyto žáci a studenti osvojují metodami používanými při výuce českého jazyka jako cizího jazyka. Využívá-li škola nebo školské zařízení tlumočnicka českého znakového jazyka, zajistí, aby jeho činnost vykonávala osoba, která prokáže vzdělání, nebo praxi a vzdělání, jimiž získala znalost českého

znakového jazyka na úrovni rodilého mluvčího a tlumočnické dovednosti na úrovni umožňující plnohodnotné vzdělávání dítěte, žáka nebo studenta.

(8) Podpůrná opatření při vzdělávání dítěte, žáka a studenta, který při komunikaci využívá prostředků alternativní nebo augmentativní komunikace, se volí tak, aby bylo zajištěno vzdělávání v komunikačním systému, který odpovídá potřebám dítěte, žáka nebo studenta.

(9) Pro děti, žáky a studenty s mentálním, tělesným, zrakovým nebo sluchovým postižením, závažnými vadami řeči, závažnými vývojovými poruchami učení, závažnými vývojovými poruchami chování, souběžným postižením více vadami nebo autismem lze zřizovat školy nebo ve školách třídy, oddělení a studijní skupiny. Zařadit do takové třídy, studijní skupiny nebo oddělení nebo přijmout do takové školy lze pouze dítě, žáka nebo studenta uvedené ve větě první, shledá-li školské poradenské zařízení, že vzhledem k povaze speciálních vzdělávacích potřeb dítěte, žáka nebo studenta nebo k průběhu a výsledkům dosavadního poskytování podpůrných opatření by samotná podpůrná opatření podle odstavce 2 nepostačovala k naplňování jeho vzdělávacích možností a k uplatnění jeho práva na vzdělávání. Podmínkou pro zařazení je písemná žádost zletilého žáka nebo studenta nebo zákonného zástupce dítěte nebo žáka, doporučení školského poradenského zařízení a soulad tohoto postupu se zájmem dítěte, žáka nebo studenta.

(10) Ke zřízení třídy, oddělení nebo studijní skupiny podle odstavce 9 je v případě škol zřizovaných ministerstvem nebo registrovanými církvemi nebo náboženskými společnostmi, kterým bylo přiznáno oprávnění k výkonu zvláštního práva zřizovat církevní školy, nezbytný souhlas ministerstva, v případě ostatních škol souhlas krajského úřadu.

§ 16a

Poradenská pomoc školského poradenského zařízení

(1) Školské poradenské zařízení poskytne poradenskou pomoc dítěti, žákovi, studentovi nebo zákonnému zástupci dítěte nebo žáka na základě jeho žádosti nebo na základě rozhodnutí orgánu veřejné moci podle jiného právního předpisu.

(2) Vyžaduje-li to zájem dítěte nebo nezletilého žáka, doporučí škola nebo školské zařízení jeho zákonnému zástupci, aby vyhledal pomoc školského poradenského zařízení. Škola nebo školské zařízení spolupracuje před přiznáním podpůrného opatření dítěti, žákovi nebo studentovi zejména se školským poradenským zařízením, se zřizovatelem, lékařem a orgánem sociálně-právní ochrany dětí.

(3) Výsledkem poradenské pomoci školského poradenského zařízení jsou zejména zpráva a doporučení. Ve zprávě školské poradenské zařízení uvede skutečnosti podstatné pro doporučení podpůrných opatření. V doporučení uvede závěry vyšetření a podpůrná opatření prvního až pátého stupně, která odpovídají zjištěným speciálním vzdělávacím potřebám a možnostem dítěte, žáka nebo studenta, a to včetně možných kombinací a variant podpůrných opatření a způsobu a pravidel jejich použití při vzdělávání.

(4) Školské poradenské zařízení poskytuje zprávu a doporučení tomu, komu je poskytována poradenská pomoc; škole nebo školskému zařízení, v němž se dítě, žák nebo student vzdělává, poskytuje pouze doporučení. Školské poradenské zařízení poskytne vydané doporučení také orgánu veřejné moci, který svým rozhodnutím uložil zákonnému zástupci dítěte nebo žáka, dítěti, žákovi nebo studentovi povinnost využít odbornou poradenskou pomoc ve školském poradenském zařízení. Nejedná-li se o případ podle věty druhé, školské poradenské zařízení poskytne vydané doporučení také orgánu sociálně-právní ochrany dětí, pokud je o to orgán sociálně-právní ochrany dětí písemně požádá.

(5) Pokud má zletilý žák, student nebo zákonný zástupce dítěte nebo žáka pochybnosti o tom, že škola nebo školské zařízení postupuje v souladu s doporučením školského poradenského zařízení, může řediteli školy nebo školského zařízení navrhnout, aby s ním případ projednal za účasti pověřeného zaměstnance příslušného školského poradenského zařízení, a ředitel je povinen jednání bez zbytečného odkladu svolat.

(6) Projednáním podle odstavce 5 není dotčeno právo zletilého žáka, studenta nebo zákonného zástupce dítěte nebo žáka podat podnět České školní inspekci podle § 174 odst. 6.

§ 16b

Revize

(1) Dítě, žák, student nebo zákonný zástupce může do 30 dnů ode dne, kdy obdržel zprávu nebo doporučení školského poradenského zařízení, požádat právnickou osobu zřízenou a pověřenou ministerstvem prováděním revizí o jejich revizi. O revizi doporučení může požádat také škola, školské zařízení nebo orgán veřejné moci, který svým rozhodnutím uložil zákonnému zástupci dítěte nebo žáka, dítěti, žákovi nebo studentovi povinnost využít odbornou poradenskou pomoc ve školském poradenském zařízení, do 30 dnů ode dne, kdy doporučení obdržely, a Česká školní inspekce.

(2) Právnická osoba podle odstavce 1 posoudí žádost o revizi a zprávu nebo doporučení, a je-li to nezbytné k naplnění účelu revize, prověří se souhlasem zletilého žáka nebo studenta nebo zákonného zástupce dítěte nebo žáka vzdělávací potřeby a možnosti dítěte, žáka nebo studenta. Právnická osoba

podle odstavce 1 zajistí, aby prověřování bylo prováděno v místě sídla školského poradenského zařízení, které vydalo zprávu nebo doporučení. Toto školské poradenské zařízení je povinno poskytnout součinnost při prověřování vzdělávacích potřeb a možností podle věty první.

(3) O výsledku posouzení vydá právnická osoba podle odstavce 1 do 60 dnů od obdržení žádosti revizní zprávu, která může obsahovat i novou zprávu nebo doporučení podpůrných opatření a v takovém případě nahrazuje revidovanou zprávu nebo doporučení. Revizní zpráva se zasílá dítěti, žáku, studentovi nebo zákonnému zástupci, příslušnému školskému poradenskému zařízení, a s vyloučením údajů, které jsou pouze obsahem zprávy podle § 16a odst. 3, také škole nebo školskému zařízení. V případě, že orgán sociálně-právní ochrany dětí žádal školské poradenské zařízení podle § 16a odst. 4 o poskytnutí doporučení, zašle školské poradenské zařízení tomuto orgánu také revizní zprávu v rozsahu týkajícím se poskytnutého doporučení.

(4) Do vydání revizní zprávy, která nahrazuje revidovanou zprávu nebo doporučení, se postupuje podle původního doporučení a zprávy vydaných školským poradenským zařízením.

Příloha č. 2 – Úvodní ustanovení vyhlášky 27/2016 (dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2016-27>)

ČÁST PRVNÍ

ÚVODNÍ USTANOVENÍ

§ 1

(1) Tato vyhláška upravuje pravidla vzdělávání dětí, žáků a studentů (dále jen „žák“) se speciálními vzdělávacími potřebami, vzdělávání žáků uvedených v § 16 odst. 9 zákona a vzdělávání žáků nadaných.

(2) Při postupech upravených touto vyhláškou se přihlíží ke všem vyjádřením žáka v záležitostech týkajících se jeho vzdělávání s ohledem na jeho věk a stupeň vývoje; o těchto záležitostech se žákovi poskytují dostatečné a vyčerpávající informace pro utvoření názoru. Při postupech upravených touto vyhláškou se dbá, aby byly v souladu se zájmem žáka. Veškerá sdělení upravená touto vyhláškou jsou poskytována žákovi nebo zákonnému zástupci žáka srozumitelným způsobem.

Žák se SPU ve výuce na 1. stupni ZŠ

Dotazník k diplomové práci

*Povinné pole

Žák se SPU v hodinách ČJ

Dobrý den, jmenuji se Kateřina Vyvíalová a ráda bych Vás požádala o vyplnění dotazníku k mé diplomové práci – Kompetence učitelů při výuce žáků se SPU v českém jazyce. Dotazník je určený pro učitele prvního stupně, kteří mají ve třídě žáky se specifickými poruchami učení (SPU) a učí český jazyk. Jedná se o anonymní dotazník a odpovědi budou sloužit pouze pro potřeby diplomové práce. Nezabere Vám více než 10 minut.

Děkuji za vyplnění a přeji mnoho úspěchů v profesním i osobním životě.

Kateřina Vyvíalová

1. 1. Jaký je Váš vystudovaný obor? *

Označte jen jednu elipsu.

- učitelství pro 1.stupeň
 učitelství pro 1.stupeň a speciální pedagogika
 Jiné: _____

2. 2. Délka Vaší učitelské praxe? *

Označte jen jednu elipsu.

- 0 - 5 let
 6 - 10 let
 11 - 20 let
 více než 20 let

3. 3. Měl/a jste již ve třídě žáka se specifickými poruchami učení (SPU)? (dyslexie, * dysgrafie,...)

Označte jen jednu elipsu.

- ano
 ne

4. 4. Pokud je ve třídě žák se SPU, ovlivňuje to výběr metod, které používáte při práci s celou třídou? *

Označte jen jednu elipsu.

- ano
 ne

5. 5. Které metody ve výuce upřednostňujete? (více možností výběru) *

Zaškrtněte všechny platné možnosti.

- Metody kritického myšlení.
 Aktivizující metody (heuristické, inscenační, diskuzní...)
 Komplexní metody (partnerská výuka, skupinová výuka...)
 Projektová metoda.
 Jiné: _____

6. 6. Jak upravujete přístup k žákovi se SPU během výuky? (více možností výběru) *

Zaškrtněte všechny platné možnosti.

- Delší čas na práci.
 Častější kontrola během samostatné práce.
 Místo v přední lavici.
 Individuální přístup.
 Jiná forma zkoušení, než ostatní žáci (ústní zkoušení, předtištěný diktát...).
 Jiný domácí úkol než ostatní žáci.
 Názorné pomůcky na lavici (přehled abecedy...).
 Kratší texty na přepisy, opisy.
 Poskytnutí vytištěného zápisu.
 Při zápisu do sešitu využíváme nákresy, schémata, tabulky, myšlenkové mapy a jiné grafické úpravy.
 Psaní tiskacím písmem místo psacího.
 Psaní na počítači nebo tabletu.
 Jiné: _____

7. 7. Upravujete běžně používané materiály žákům se SPU? (Žák se SPU má stejný * materiál – např. pracovní list – jako ostatní žáci, jen drobně upravený.)

Označte jen jednu elipsu.

- Neupravuji, dostává jiný materiál.
- Neupravuji, dostává totéž jako ostatní.
- Upravuji.

8. 8. Pokud jste v otázce č. 7 odpověděl/a "Upravuji", vyberte, prosím z následujících možností. (Jinak můžete otázku přeskočit.)

Zaškrtněte všechny platné možnosti.

- Úprava velikosti písma.
- Úprava řádkování.
- Zvýraznění klíčových slov v textu.
- Přizpůsobení délky textu.
- Jiné: _____

9. 9. Používáte pro žáka se SPU speciální učebnice či pracovní sešity? *

Označte jen jednu elipsu.

- Ne, má stejné učebnice a sešity jako ostatní ve třídě.
- Ano, vždy používá jiné učebnice či pracovní sešity než ostatní.
- Ano, používá někdy speciální učebnice a někdy učebnice jako ostatní.

10. 10. Které pomůcky využíváte v hodinách ČJ při práci se žáky se SPU? (vice možnosti výběru) *

Zaškrtněte všechny platné možnosti.

- Speciální učebnice a pracovní sešity pro žáky s dyslexií.
- Interaktivní programy do počítače či tabletu.
- Bzučák.
- Čtecí okénko.
- Logico Piccolo a jiné didaktické hry.
- Přehledy učiva.
- Sady na úchop tužky.
- Jiné: _____

11. 11. Využíváte při práci se žáky se SPU v českém jazyce moderní technologie, které zbytek třídy nepoužívá? (Práce se speciálními aplikacemi, řešení úkolů na tabletu místo pracovního sešitu či sešitu apod.) *

Označte jen jednu elipsu.

ano

ne

12. 12. Pokud jste v otázce č. 11 odpověděl/a "ano", napište prosím, jak konkrétně využíváte moderní technologie.

---

13. 13. Kde hledáte pomoc, jak odborně pracovat se žáky se SPU? (více možností * výběru)

Zaškrtněte všechny platné možnosti.

- Nikde.
- Tištěná literatura.
- Školení, kurzy, webináře.
- Výchovný poradce, školní speciální pedagog, školní psycholog.
- Poradenské pracoviště, kde byl žák vyšetřen.
- Jiní pedagogové.
- Internetové zdroje a sociální sítě.
- Jiné: _____

14. 14. Máte oblíbené knihy, které Vám pomáhají při práci s žáky se SPU v hodinách ČJ? (Ať už náměty nebo teoretický přístup k těmto žákům). Pokud ano, napište, prosím, o jaké tituly se jedná. *

---

15. 15. Nabízí vaše učitelská knihovna dostatek publikací o práci s žáky se SPU? *

Označte jen jednu elipsu.

- ano
- ne

16. 16. Jaké tematické zaměření knih, byste ve vaší učitelské knihovně ocenili? (více možností výběru)

Zaškrtněte všechny platné možnosti.

- Praktické náměty na rozvoj zrakového vnímání.
 Praktické náměty na rozvoj sluchového vnímání.
 Praktické náměty na rozvoj grafomotoriky.
 Práce s třídním kolektivem a žákem se SPU.
 K tématu SPU máme dostatek vhodných knih.
 Jiné: _____

17. 17. Používáte k hledání námětů do výuky nebo odborných článků některý z těchto portálů? Případně doplňte, který využíváte. (více možností výběru) *

Zaškrtněte všechny platné možnosti.

- RVP.cz
 zelinkova.cz
 didaktikamj.upol.cz
 uciteleucitelum.cz
 ucitelnice.cz
 logosik.cz
 Jiné: _____

18. 18. Místo pro Vaše připomínky k tématu - Žák se SPU v hodině českého jazyka.

Obsah není vytvořen ani schválen Googlem.

Google Formuláře

Anotace

Jméno a příjmení:	Kateřina Vyvialová
Katedra nebo ústav:	Katedra českého jazyka a literatury
Vedoucí práce:	Mgr. Veronika Krejčí
Rok obhajoby:	2022

Název práce:	Kompetence učitelů při výuce žáků se specifickými poruchami učení v českém jazyce na 1. stupni základní školy
Název v angličtině:	Competence of teachers in teaching pupils with specific learning disabilities in Czech language at primary school
Anotace práce:	Diplomová práce je zaměřena na možnosti vzdělávání žáků se specifickými poruchami učení v českém jazyce. Především se zabýváme možnostmi pomoci pro učitele. V praktické části zkoumáme pomocí dotazníku obecný přehled učitelů v oblastech přístupu k žákům se specifickými poruchami učení, materiály, pomůcky či moderní technologie při práci v českém jazyce.
Klíčová slova:	specifické poruchy učení, český jazyk, speciální pomůcky, učitelé 1. stupně
Anotace v angličtině:	The diploma thesis is focused on the possibilities of educating students with specific learning disabilities in the Czech language. Above all, we deal with the possibilities of help for teachers. In the practical part, we use a questionnaire to examine a general overview of teachers in the areas of access to students with specific learning disabilities, materials, aids or modern technology when working in the Czech language.
Klíčová slova v angličtině:	specific learning disabilities, Czech language, special aids, teachers of primary school

Přílohy vázané v práci:	Příloha č. 1 – Paragraf 16 Školského zákona Příloha č. 2 – Úvodní ustanovení vyhlášky 27/2016 Příloha č. 3 – Dotazník
Rozsah práce:	64 stran
Jazyk práce:	čeština